ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

Год выдання 38-ы
№ 33 (2393)
25 красавіка 1969 г. ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

ВЕРНАСЦЬ ЛЕНІНІЗМУ — КРЫНІЦА ЎСІХ НАШЫХ ПЕРАМОГ

ДАКЛАД ТАВАРЫША І. В. КАПІТОНАВА НА ЎРАЧЫСТЫМ ПАСЯДЖЭННІ, ПРЫСВЕЧАНЫМ 99-й ГАДАВІНЕ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ У. І. ЛЕНІНА

Таварышы!

Камуністычная партыя Савецкага Саюза, усе працоўныя нашай краіны ўрачыста адзначаюць 99-ю гадавіну з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна.

Разам з намі гэту знамянальную дату адзначаюць працоўныя брацкіх краін сацыялізма, міжнародны рабочы клас і сусветны камуністычны рух, усё перадавое чалавецтва.

Імя Леніна заўсёды было і будзе дарагім і блізкім для кожнага савецкага чалавека, для людзей працы ва ўсім свеце.

Імя Леніна чеўміручае. З ім звязаны самыя выдатныя здзяйсненні дваццатага стагоддзя: стварэнне пралетарскай партыі новага тыпу, Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя, нараджэнне першай дзяржавы рабочых і сялян, сусветна-гістарычныя перамогі сацыялізма, міжнароднага камуністычнага, рабочага і нацыянальна-вызваленчага руху.

Ленін спалучаў у сабе веліч мысліцеля і рэвалюцыянера. Геніяльны тэарэтык — ён усю сваю дзейнасць грунтаваў на глыбокім вывучэнні жыцця, вопыту мас, падпарадкоўваў яе карэнным інтарэсам працоўных. Вялікі рэвалюцыянер — ён усю сваю практычную работу будаваў на трывалым фундаменце марксісцкай тэорыі, строга кіраваўся яе прынцыпамі. У барацьбе з рэвізіяністамі і апартуністамі Ленін адстаяў «жывую душу марксізма» як творчага рэвалюцыйнага вучэння, узбагаціў яго новымі вывадамі і палажэннямі, якія складаюць цэлую эпоху ў развіцці марксісцкай тэарэтычнай думкі.

Вялікаму творцу навуковага камунізма Карлу Марксу належаць крылатыя словы аб тым, што мысліцелі мінулага толькі розным чынам тлумачылі свет, але справа заключаецца ў тым, каб змяніць яго. Тытанічную па сваёй складанасці задачу рэвалюцыйнай перабудовы грамадства ўпершыню вырашылі Ленін, створаная ім партыя камуністаў, рабочы клас, працоўныя нашай краіны.

Пад кіраўніцтвам партыі савецкі народ цвёрда і ўпэўнена ідзе ленінскім курсам, будуючы новае грамадства, адстойваючы справу міру і сацыялізма, свабоды і незалежнасці народаў.

Пад ленінскім сцягам мы пабудавалі сацыялізм. Пад гэтым сцягам мы адстаялі ў суровых баях свабоду і незалежнасць сацыялістычнай Радзімы! Пад сцягам Леніна мы ідзём да новых перамог камунізма!

ПАРТЫЯ ЛЕНІНА—БАЯВЫ АВАНГАРД САВЕЦКАГА НАРОДА

Таварышы! Найвялікшай гістарычнай заслугай Леніна з'яўляецца стварэнне бальшавіцкай партыі, партыі паслядоўных і мужных барацьбітоў за інтарэсы рабочага класа і ўсіх працоўных, за перамогу камунізма.

Абапіраючыся на ідэі Маркса і Энгельса, Ленін стварыў стройнае, цэласнае вучэнне аб пралетарскай партыі, выпрацаваў яе ідэйныя, арганізацыйныя і палітычныя асновы. *Толькі партыя творчага марксізма, партыя рэвалюцыйнага дзеяння магла стаць натхніцелем, арганізатарам і кіраўніком пераможнай барацьбы рабочага класа.* Іменна такую партыю выкаваў Ленін. Ён будаваў яе пад ураганным агнём ворага, абучаў і загартоўваў у суровых класавых бітвах, вёў праз усе выпрабаванні да вялікай мэты — звяржэння капіталізму, устанаўлення дыктатуры пралетарыяту і пабудовы новага грамадства.

Ленін непрымірыма змагаўся за адзінства радоў партыі, вучыў берагчы гэта адзінства як зрэнку вока, захоўваць непарушную вернасць рэвалюцыйным прынцыпам. Ён неаднаразова ўказваў, што той, хто рэвізуе марксізм, хто падрывае кіруючую ролю і адзінства Камуністычнай партыі, той фактычна дапамагае буржуазіі, здраджвае справе рабочага класа, справе сацыялізма.

Верная запаветам Леніна, наша партыя заўсёды ахоўвала і ахоўвае чыстату марксізма-ленінізма, ідэйнае і арганізацыйнае адзінства сваіх радоў. Яна рашуча выступіла супраць трацкістаў, правых апартуністаў, нацыяналістаў, якія спрабавалі збіць партыю з марксісцка-ленінскага шляху. Поўны разгром антыленінскіх плыняў з'явіўся адной з важных умоў паспяховага ажыццяўлення генеральнай лініі партыі.

Гістарычны вопыт пераканаўча сведчыць, што кіраўніцтва марксісцка-ленінскай партыі з'яўляецца рашаючым фактарам рэвалюцыйнага пераўтварэння грамадства. І не выпадкова сусветная рэакцыя вядзе шалёныя нападкі на камуністычныя партыі, усімі сродкамі спрабуе падарваць давер'е да іх шырокіх мас працоўных, аслабіць іх уплыў на грамадскае жыццё. Нашы класавыя ворагі імкнуцца тым самым абяззброіць рабочы клас у яго барацьбе супраць эксплуататараў, сапхнуць народы са шляху сацыялізма, затармазіць сусветны рэвалюцыйны працэс.

З буржуазнай прапагандай фактычна змыкаюцца ў гэтым рэвізіяністы ўсіх масцей. Адны з іх выступаюць справа, другія «злева», але сутнасць ад гэтага не мяняецца. І тыя, і другія скажаюць марксісцка-ленінскае вучэнне аб партыі, прыніжаюць яе кіруючую ролю. Нездарма буржуазія так ахвотна апладзіруе гэтым адступнікам ад марксізма-ленінізма, бачыць у іх сваіх памагатых.

У гэтай абстаноўцы марксісты-ленінцы павышаюць рэвалюцыйную пільнасць, узмацняюць барацьбу супраць любых падкопаў імперыялізму, выкрываюць рэвізіянізм і дагматызм, згуртоўваюць і ўмацоўваюць свае рады.

Таварышы! Важнейшай рысай жыцця нашага грамадства з'яўляецца далейшае ўзрастанне ролі Камуністычнай партыі як баявога авангарда савецкага народа. Пад дабратворным уздзеяннем рашэнняў XXIII з'езда партыя стала яшчэ больш моцнай і згуртаванай, расшырыліся і ўмацаваліся яе сувязі з працоўнымі. Узмацняецца значэнне тэарэтычнай дзейнасці партыі, павышаецца яе роля як палітычнага правадыра, арганізатара і выхавацеля мас.

Савецкія людзі выказваюць поўнае давер'е і падтрымку Камуністычнай партыі, яе баявому штабу — ленінскаму Цэнтральнаму Камітэту. Адзінства партыі і народа — надзейная аснова моцы сацыялістычнага ладу, залог паспяховага вырашэння задач камуністычнага будаўніцтва.

Кіруючае і накіроўваючае ўздзеянне партыі глыбока адбіваецца на ўсіх баках матэрыяльнага і духоўнага жыцця грамадства. КПСС з'яўляецца той сілай, якая надае ўсёй рабоце па будаўніцтву камуністычнага грамадства навукова абгрунтаваны, планамерны, арганізаваны характар. Выпрацоўваючы палітыку, вызначаючы задачы, партыя разам з тым указвае і спосабы іх практычнага вырашэння. Адзінства тэорыі і практыкі, палітычнай і арганізатарскай работы, адзінства слова і справы — карэнны прынцып яе дзейнасці.

Высокі аўтарытэт партыі як рэвалюцыйна пераўтвараючай сілы грамадства, глыбокая народная павага і давер'е да яе выклікаюць у савецкіх людзей імкненне ідэйна і арганізацыйна звязаць сваё жыццё з партыяй. За апошнія тры гады ў партыю ўлілося звыш 1 мільёна 800 тысяч новых байцоў. Цяпер у Камуністычнай партыі Савецкага Саюза знаходзіцца 13 мільёнаў 755 тысяч чалавек. Вось у якую, сапраўды магутную сілу вырасла партыя, якую заснаваў, пеставаў, загартоўваў вялікі Ленін!

Велізарная адказнасць, якую нясе КПСС перад народам, ставіць высокія патрабаванні да кожнага камуніста. У свой час Ленін пісаў, што паказных членаў партыі нам не трэба і дарма. *Наша партыя — партыя рэвалюцыйнага рабочага класа,* адзначаў ён, клапоціцца перш за ўсё аб якасці свайго саставу.

XXIII з'езд, кіруючыся ленінскімі ўказаннямі, падкрэсліў, што клопаты аб чысціні партыйных радоў, аб тым, каб кожны камуніст з годнасцю насіў і апраўдваў высокае званне члена партыі, павінны быць законам жыцця партыі, усіх яе арганізацый.

Палітычны правадыр савецкага народа, яго баявы авангард — КПСС была і застаецца выразнікам ідэалогіі рабочага класа. З'яўляючыся самай перадавой і арганізаванай сілай грамадства, рабочы клас ажыццяўляе сваю кіруючую ролю і ў перыяд будаўніцтва камунізма. Радасна адзначыць, што колькасць рабочых сярод прымаемых у КПСС за апошні час няспынна павялічваецца. У мінулым годзе рабочыя сярод прынятых у кандыдаты склалі 52,4 працэнта. Гэта адпавядае прыродзе нашай партыі, месцу і ролі рабочага класа ў жыцці сацыялістычнага грамадства.

Партыя папаўняецца і за лік перадавых прадстаўнікоў калгаснага сялянства, савецкай інтэлігенцыі. У ліку прынятых у кандыдаты ў мінулым годзе 26 працэнтаў — гэта вучоныя, дзеячы літаратуры і мастацтва, спецыялісты народнай гаспадаркі. Цяпер у партыі знаходзіцца кожны трэці інжынер, кожны другі аграном і заатэхнік, кожны чацвёрты настаўнік, кожны пяты ўрач.

Характэрна, што ў партыю ўліваецца шмат моладзі, якая прайшла школу выхавання ў камсамоле. На справе пацвярджаюцца словы Леніна: «Мы партыя будучага, а будучае належыць моладзі. Мы партыя наватараў, а за наватарамі заўсёды ахвотней ідзе моладзь». (Поўны збор твораў, т. 14, стар. 163).

Папаўняючы свае рады за лік лепшых прадстаўнікоў працоўных, партыя адначасова вядзе пастаянную работу па выхаванню камуністаў, фарміраванню іх як актыўных, свядомых, ідэйна стойкіх байцоў за справу Леніна.

Непарушным законам марксісцка-ленінскай партыі, асновай яе моцы і сілы з'яўляецца строгае захаванне прынцыпу дэмакратычнага цэнтралізму, норм партыйнага жыцця. Гэты прынцып, гэтыя нормы, распрацаваныя і абгрунтаваныя Леніным, вытрымалі ўсебаковую праверку часам. Усякае адступленне ад іх непазбежна вядзе да аслаблення ролі партыі, да страты ёю сваіх баявых рэвалюцыйных пазіцый.

Пасля XXIII з'езда ў нашай партыі ідзе працэс далейшага развіцця ўнутрыпартыйнай дэмакратыі, павышэння актыўнасці і самадзейнасці камуністаў. Паслядоўна ажыццяўляецца прынцып калектыўнасці кіраўніцтва. На Пленумах Цэнтральнага Камітэта КПСС за апошнія гады абмеркаваны карэнныя пытанні ўнутранай і знешняй палітыкі краіны, выпрацаваны меры па ўдасканаленню кіраўніцтва важнейшымі бакамі жыцця грамадства. Павысілася роля пленумаў, бюро мясцовых партыйных камітэтаў, партыйных сходаў, паляпшаецца партыйная інфармацыя. Ленінскі дух партыйнасці, калектыўны розум і калектыўная воля камуністаў пранізваюць усю дзейнасць партыі.

Штодзённае жыццё партыйных арганізацый характарызуецца ўсё большым развіццём дзелавой, прынцыповай крытыкі і самакрытыкі. Крытыка і самакрытыка, гаварыў Ленін, безумоўна, патрэбна ўсякай жывой і жыццёвай партыі. *Партыя не можа нармальна жыць і працаваць,* рухацца наперад, не падвяргаючы крытыцы і самакрытыцы памылкі і недахопы, не ліквідоўваючы ўсё тое, што з'яўляецца перашкодай на нашым шляху.

Камуністычная партыя моцная не толькі адзінствам поглядаў, але і адзінствам дзеянняў. Ленін указваў, што пасля таго, як воля большасці вызначылася і рашэнне прынята, усе члены партыі дзейнічаюць як адзін чалавек. У партыі не можа быць падзелу на крытыкуючых і працуючых. Усё абмяркоўваецца, вырашаецца і выконваецца сумесна; кожны ўносіць свой уклад у агульную справу. Унутрыпартыйная дэмакратыя арганічна звязана з партыйнай дысцыплінай і ў спалучэнні гэтых двух краевугольных палажэнняў дэмакратычнага цэнтралізму — крыніца сілы нашай партыі.

Пад уплывам рашэнняў XXIII з'езда і Пленумаў ЦК КПСС удасканальваюцца формы і метады дзейнасці партыйных арганізацый. Партыйныя камітэты глыбей авалодваюць ленінскім стылем, паслядоўна выступаюць як органы палітычнага кіраўніцтва. Усё больш праяўляецца рэалістычны, грунтоўны падыход да любой праблемы, усебаковы аналіз і крытычная ацэнка дасягнутых вынікаў. Гэта адпавядае духу партыйнай работы, якая па самой сваёй сутнасці ёсць работа жывая, творчая, чулая да запатрабаванняў часу.

Прыкметна павысілася баяздольнасць пярвічных партыйных арганізацый, якіх налічваецца цяпер у КПСС 360 тысяч. Яны выраслі колькасна, умацаваліся арганізацыйна. Пярвічныя арганізацыі з'яўляюцца тым звяном, у якім, як у фокусе, адлюстроўваюцца працэсы развіцця партыі, яе шматгранная дзейнасці, яе клопатаў і справы. Нядаўна прайшоўшыя справаздачна-выбарныя партыйныя сходы, на якіх выступіла больш як 3 мільёны чалавек, паказалі высокую актыўнасць і палітычную сталасць камуністаў, разуменне імі адказнасці за справы сваіх арганізацый і партыі ў цэлым. Усе камуністы, усе партыйныя арганізацыі прадэманстравалі згуртаванасць вакол Цэнтральнага Камітэта, Палітбюро ЦК КПСС, выказалі гатоўнасць яшчэ больш энергічна змагацца за ажыццяўленне ленінскай генеральнай лініі партыі.

Ленін вучыў, што галоўным у арганізатарскай дзейнасці з'яўляецца падбор людзей і праверка выканання. Цэнтральны Камітэт партыі і партыйныя органы на месцах пастаянна трымаюць гэтыя пытанні ў цэнтры сваёй увагі, штодзённа займаюцца справай падбору, расстаноўкі і выхавання кіруючых кадраў партыі і дзяржавы.

У нашы дні, калі хутка растуць маштабы і складанасць задач гаспадарчага і культурнага будаўніцтва, важнае значэнне набываюць падрыхтоўка і перападрыхтоўка кадраў. У сувязі з гэтым у краіне шырока разгорнута работа па павышэнню іх кваліфікацыі і ідэйна-тэарэтычнага ўзроўню. У такіх маштабах, як цяпер, гэта работа ніколі яшчэ не праводзілася.

Цяпер партыя мае вялікую армію добра падрыхтаваных, адданых справе камунізма, вопытных і аўтарытэтных кіруючых работнікаў. Гэта дазваляе ёй паспяхова вырашаць складаныя ўнутраныя і знешнепалітычныя задачы.

Таварышы! Тая партыя непераможная, ідэалы і палітыка якой становяцца справай усяго народа. Будаўніцтва камунізма ў нашай краіне стала ўласнай справай мільёнаў рабочых, сялян, інтэлігенцыі. У ходзе пабудовы сацыялізма, у выніку велізарнай выхаваўчай работы партыі сфарміраваўся новы чалавек — свядомы працаўнік, перакананы барацьбіт за ідэалы камунізма. Камуністычная ідэйнасць звязвае паміж сабой розныя пакаленні савецкіх людзей — герояў Кастрычніцкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, будаўнікоў першых пяцігодак і воінаў Вялікай Айчыннай вайны, пасляваеннае пакаленне і моладзь шасцідзесятых гадоў.

Інтарэсы камуністычнага будаўніцтва, міжнародная абстаноўка патрабуюць ад партыйных арганізацый далейшага ўдасканалення ўсёй ідэйна-выхаваўчай работы. Ад таго, як сёння вырашаецца гэта задача, заўтра ў многім будзе залежаць ажыццяўленне нашых планаў, дастойны працяг справы Леніна.

(Заканчэнне на 2-й стар.)

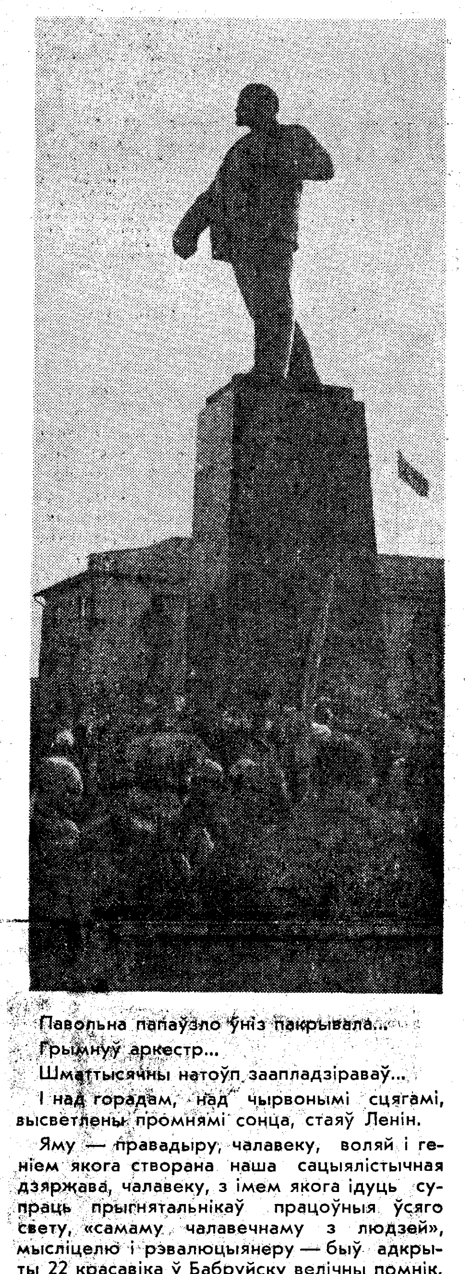
КРАІНА ЎШАНОЎВАЕ ПАМЯЦЬ ПРАВАДЫРА

22 красавіка, як кожны год, краіна ўрачыста адзначыла гадавіну з дня нараджэння У. І. Леніна.

У Маскве, у Крамлёўскім Палацы з'ездаў, адбылося ўрачыстае пасяджэнне. З дакладам «Вернасць ленінізму — крыніца ўсіх нашых перамог» выступіў сакратар ЦК КПСС І. В. Капітонаў.

На ўрачыстым пасяджэнні ў Мінску, у Беларускім тэатры оперы і балета, з дакладам «99 гадоў з дня нараджэння У. І. Леніна» выступіў першы сакратар Мінскага абкома КПБ І. Я. Палякоў.

ПРАВАДЫРУ, МЫСЛІЦЕЛЮ, ЧАЛАВЕКУ...

Павольна папаўзло ўніз пакрывала...

Грымнуў аркестр...

Шматтысячны натоўп заапладзіраваў...

І над горадам, над чырвонымі сцягамі, высветлены промнямі сонца, стаяў Ленін.

Яму — правадыру, чалавеку, воляй і геніем якога створана наша сацыялістычная дзяржава, чалавеку, з імем якога ідуць супраць прыгнятальнікаў працоўныя ўсяго свету, «самаму чалавечнаму з людзей», мысліцелю і рэвалюцыянеру — быў адкрыты 22 красавіка ў Бабруйску велічны помнік.

Адлітая з бронзы, шасціметровая фігура, якую вылепіў беларускі скульптар П. Белавусаў, узнята на пастамент з чорнага граніту. Пастамент арганічна звязаны з трыбунай. Тут у святочныя дні будуць праходзіць калоны бабруйчан, аддаючы даніну пашаны вялікаму чалавеку, створанай ім Камуністычнай партыі.

Помнік адкрыты! Упэўненым крокам, сціскаючы ў руках аўтаматы, міма помніка прайшла ганаровая варта, а потым ля падножжа помніка, быццам казачны дыван, ляглі кветкі...

У САЎГАСАХ МІНШЧЫНЫ

У саўгасах вобласці пачалася тэатральная вясна-69, арганізаваная Домам мастацкай самадзейнасці Мінскага абласнога савета прафсаюзаў. За час гэтага фестывалю, прысвечанага 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна, 14 драматычных калектываў і народных тэатраў беларускай сталіцы пакажуць рабочым саўгасаў Міншчыны звыш 30 спектакляў.

Разнастайная афіша тэатральнай вясны. Народны тэатр Палаца культуры трактарнага завода паказаў у саўгасе «10 год БССР» Любанскага раёна спектакль па п'есе П. Васілеўскага «Год 1917-ы». У клубе саўгаса «Грушаўскі» Крупскага раёна артысты-аматары Беларускага тэхналагічнага інстытута імя Кірава паказалі аднаактовую камедыю У. Галубка «Суд» і драму ў адной дзеі «Студзеньскі вечар» І. Эвальд. Драматычны калектыў камвольнага камбіната пазнаёміў рабочых саўгаса «Дрычынскі» Пухавіцкага раёна са спектаклем па п'есе В. Тура «Бой з ценем».

Тэатральная вясна працягнецца да 28 красавіка.

А. ГАНЦЭЕЎ.

МЕСЯЧНІК КНІГІ ПРАЦЯГВАЕЦЦА

У рэспубліцы праходзіць месячнік кнігі, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна.

22 красавіка ў Мінскім Цэнтральным кніжным магазіне і магазіне «Палітычная кніга» адбыліся сустрэчы пакупнікоў з беларускімі літаратарамі. Да кнігалюбаў Цэнтральнага кніжнага магазіна прыйшлі празаік лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Янка Брыль і паэт Мікола Аўрамчык.

Задоўга да прызначанага часу ў магазін прыйшоў зямляк Я. Брыля інжынер-будаўнік з Карэліч Міхал Петліч. Ён купіў зборнік «Апошні дзень», адзіную кнігу, якая была ў магазіне, і чакаў сустрэчы, каб атрымаць аўтограф ад пісьменніка, творы якога любіць чытаць.

Стол, за якім сядзелі госці, абступілі пакупнікі. Найбольш сярод іх было студэнтаў універсітэта і педагагічнага інстытута. Яны набылі з аўтографамі аўтараў новы зборнік вершаў М. Аўрамчыка «Агледзіны» і кнігу Я. Брыля з серыі «Школьная бібліятэка» «Апошні дзень».

У магазін «Палітычная кніга» на сустрэчу з пакупнікамі былі запрошаны народны паэт Беларусі, лаўрэат Ленінскай прэміі Пятрусь Броўка, паэт Мікола Аўрамчык і празаік Павел Ткачоў. Яшчэ ненадрукаваны ўвесь тыраж новага зборніка П. Броўкі «Між чырвоных рабін», але дырэкцыя магазіна атрымала на паліграфкамбінаце сотню экземпляраў гэтай кнігі. Пакупнікі ахвотна набывалі гэтую навінку, як і творы М. Аўрамчыка, П. Ткачова з аўтографамі пісьменнікаў.

УСЕСАЮЗНЫ АГЛЯД ПАРКАЎ

ПРАДМОВА ДА СЕЗОНА

На дворы — вясна. Сонца перастала касавурыцца, падабрэла. І, як заўважыў паэт, навучылася да людзей лепш адносіцца. У парках і скверах на сонейку старыя, першыя закаханыя пары, гаманлівыя чародкі дзяцей.

У Мінску ёсць дзе адпачыць, падыхаць свежым паветрам. Да паслуг жыхароў сталіцы тры паркі, больш сотні сквераў, зялёныя бульвары і лясныя масівы. Як рыхтуюцца паркі да вясенне-летняга сезона? Што будзе новага ў іх рабоце? З гэтымі пытаннямі карэспандэнт нашай газеты звярнуўся да **намесніка начальніка Упраўлення культуры Мінскага гарвыканкома В. Пімкінай.**

— Паркі нашай сталіцы адкрыты круглы год. Так што вясна — гэта не пачатак работы, а яе працяг. Але ўжо з большым размахам, у лепшых умовах, — сказала Вера Іванаўна. — Гэты сезон для нас будзе асабліва напружаным. Ідзе Усесаюзны агляд паркаў культуры і адпачынку, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Шмат прыйдзецца папрацаваць «зялёным культасветустановам» у сувязі з 25-годдзем вызвалення Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў.

— Што робіцца ў парках у гэтыя дні?

— Клопату нямала. Поўным ходам ідзе падрыхтоўка да адкрыцця сезона. Ачышчаем тэрыторыю, фарбуем лаўкі, павільёны, рамантуем атракцыёны. Асаблівы клопат — кветкі. Іх пасадзім многа. Чытачоў, вядома, цікавіць новае ў парках? Ёсць і новае. У парку імя Чалюскінцаў хутка гасцінна расчыніць дзверы прасторны кафэтэрый на восемсот месц. У ім будуць абсталяваны танцавальная зала, фае. Працаваць кафетэрый будзе круглы год.

«Навасёлы» парка імя 50-годдзя Вялікага Кастрычніка — атракцыёны — «ракетаплан», «ланцуговая карусель» і першы ў рэспубліцы аўтадром. Будаўнікі абяцаюць закончыць яго летам. Ёсць навінкі і ў Цэнтральным дзіцячым парку імя Горкага. Тут пачне працаваць секцыя юных акварыумістаў. Дзецям палюбіўся іх кінатэатр «Пяць акіян», які абсталяваны ў старым самалёце «Лі-2». Падаравалі яго воіны Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай акругі. У бліжэйшы час арыгінальная кіназала зноў прыме маленькіх гледачоў.

— Вера Іванаўна, гэта, так сказаць, знешнія прыкметы новага. А чым парадуюць наведвальнікаў праграмы культурнага абслугоўвання, што ёсць цікавага ў планах?

— Сёлета праводзіцца Усесаюзны фестываль тэатралізаваных свят, прысвечаных 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Усе нашы паркі рыхтуюцца да фестывалю. У святах прымуць удзел майстры беларускай сцэны, самадзейныя артысты. Будуць паказаны ўрыўкі са спектакляў, з опер беларускіх кампазітараў. Прагучаць сучасныя і народныя песні. Тэатралізаваныя святы павінны выліцца ў масавыя народныя гулянні, стаць сапраўднымі святамі мастацтва.

Ленін і яго неўміручая справа — вось асноўная тэма вечароў, лекцый і вусных часопісаў у парках. «Па шляху, вызначаным Леніным», — такі тэматычны вечар правядуць супрацоўнікі парка імя 50-годдзя Вялікага Кастрычніка. Пройдуць тут цыкл ленінскіх чытанняў, вечары, прысвечаныя выдатным дзеячам Камуністычнай партыі. Думаю, усіх наведвальнікаў зацікавіць тэматычны вечар «Ордэн Леніна на сцягу Мінска».

Мяркуем правесці шмат сустрэч з героямі Вялікай Айчыннай вайны, удзельнікамі вызвалення сталіцы Беларусі ад гітлераўскіх акупантаў. Будзем адзначаць дні памяці загінуўшых воінаў. Трэцяга ліпеня ва ўсіх парках адбудуцца масавыя народныя гулянні.

Наогул, планы грунтоўныя, ёмкія. Але здзейсніць іх можна толькі з дапамогай шырокага актыву.

— Раскажыце, як дапамагае паркам грамадскасць заводаў, фабрык.

— Кантакт з калектывамі прадпрыемстваў, арганізацый даволі трывалы. Многія з іх шэфствуюць над «зялёнымі культасветустановамі». Шэфы парка імя Чалюскінцаў — гадзіннікавы і радыёзаводы, будаўнічы трэст № 1. Вялікую дапамогу паркам аказваюць дамы культуры і бібліятэкі горада. Парк імя 50-годдзя Вялікага Кастрычніка арганізуе свае мерапрыемствы ў цесным кантакце з палацамі культуры трактарнага і аўтамабільнага заводаў. Частыя госці ў парках лектары таварыства «Веды», работнікі Дома санітарнай асветы.

— Летась у парках было шмат цікавых сустрэч з беларускімі пісьменнікамі. Скажыце, калі ласка, што плануецца сёлета?

— Сустрэчы з пісьменнікамі сталі ўжо добрай традыцыяй. Мы будзем ёй верны і сёлета. Спадзяюся, што і пісьменнікі не падвядуць нас. Парк імя 50-годдзя Вялікага Кастрычніка мяркуе правесці Дзень паэзіі. Больш за ўсё сустрэч з паэтамі і празаікамі адбудзецца ў Цэнтральным дзіцячым парку імя Горкага.

— Вера Іванаўна, якія яшчэ цяжкасці сустракаюцца ў рабоце паркаў культуры і адпачынку?

— У апошнія гады індустрыі адпачынку больш удзяляецца ўвагі. Падужэла, калі можна так сказаць, матэрыяльная база паркаў. Але мацаваць фундамент «зялёных культасветустаноў» яшчэ трэба. Не хапае атракцыёнаў, сучасных гульняў... Вядома ж, тэматычныя вечары, карнавалы бываюць не кожны дзень. А людзі прыходзяць у парк кожны дзень, і весела павінна быць заўсёды. Вось тут і выступае на першы план масавік-забаўнік. А дзе ўзяць добрага масавіка? «Бабу Ягу з боку браць не будзем. Выхаваем у сваім калектыве», — гаварыў калісьці даволі вядомы Агурцоў з не менш вядомага фільма. Бабу Ягу, мабыць, і ўдалося б выхаваць у сваім калектыве, а масавіка — наўрад. Яго трэба вучыць. Ён павінен шмат ведаць і шмат што ўмець. І рыхтаваць масавікоў трэба пры культасветвучылішчах, а не на курсах, — гэтага патрабуе жыццё.

Скажу ў заключэнне, што работнікі паркаў культуры і адпачынку зробяць усё, каб з гонарам выканаць сваю важную і адказную місію па выхаванні людзей, арганізацыі культурнага, цікавага адпачынку.

Аб планах работы ў новым вясенне-летнім сезоне расказвае таксама нашаму карэспандэнту **М. І. Серада, кіраўнік Віцебскай аб'яднанай дырэкцыі паркаў культуры і адпачынку:**

— Галоўны напрамак нашай работы ў новым сезоне — прапаганда ленінскай спадчыны, арганізацыя масавых народных гулянняў. Якія навінкі ў нас? У парку «Мазурына» адкрываем Ленінскі пакой. У ім будуць аформлены выстаўкі плакатаў, рэпрадукцый, паштовак, прысвечаных Ільічу. Пакажуць тут свае творы і мастакі Віцебшчыны. У пакоі можна будзе паглядзець дакументальны фільм *аб правадыры і яго паплечніках.*

Сёлета правядзём у парку «Мазурына» тры тэатралізаваныя святы. Першае адбудзецца ў Дзень перамогі. Другое правядзём 29 чэрвеня пад дэвізам «За справу Леніна ішлі мы ў бой». Прысвячаем яго 25-годдзю з дня вызвалення Віцебска ад гітлераўцаў. У верасні мяркуем арганізаваць свята «Залатая восень» пад дэвізам «Жывём па ленінскіх запаветах».

Спадзяёмся, што правесці тэатралізаваныя святы нам дапамогуць Беларускі дзяржаўны тэатр імя Я. Коласа, калектывы мастацкай самадзейнасці. Дарэчы, у парках будзе шмат канцэртаў — выступяць усе калектывы мастацкай самадзейнасці горада.

Трывалы кантакт у нас з фабрыкамі і заводамі. Добра дапамагае паркам грамадскасць дрэваапрацоўчага камбіната, фабрык «КІМ» і «Чырвоны Кастрычнік».

Ёсць яшчэ і нявырашаныя пытанні ў арганізацыі культурнага адпачынку працоўных. Адно з іх — праблема транспарта. «Мазурына» — загарадны парк. Зусім не проста дабрацца да яго ў суботу або нядзелю. Транспартная праблема патрабуе неадкладнага вырашэння.

Г. Б. Пікоўскі, мастацкі кіраўнік Гомельскага парка культуры і адпачынку імя А. Луначарскага:

— Не так даўно мы абмеркавалі план культурнага абслугоўвання. Ёсць у плане шмат цікавых мерапрыемстваў, прысвечаных 100-годдзю з дня нараджэння Ільіча. У маі месяцы разам з гаркомам камсамола правядзем урачыстае свята піянерыі «Мы—ўнукі Леніна». Крыху пазней мяркуем арганізаваць свята моладзі пад дэвізам «З Леніным у сэрцы».

Адбудуцца святы вуліц, якія носяць імя правадыра. Жыхары праспекта Леніна адзначаць сваё свята ў парку імя Луначарскага, а жыхары вуліцы імя Ільіча, якая знаходзіцца ў Навабеліцы, у навабеліцкім філіяле. Думаю, што гэтыя народныя гулянні спадабаюцца гамяльчанам.

Хутка пачнуцца ленінскія чытанні. Гэта будуць не толькі гутаркі і даклады, а і лекцыі-канцэрты. Канцэртаў у нас будзе нямала. Аб'яўлены конкурс самадзейных калектываў на лепшую тэматычную праграму, прысвечаную Ільічу.

Рыхтуемся да 25-годдзя з дня вызвалення Беларусі ад гітлераўскіх акупантаў. Распрацавалі план мерапрыемстваў. Дзевятага мая правядзем народнае гулянне «Дзень баявых традыцый». Арганізуем экскурсію па месцах баёў за Гомель. А трэцяга ліпеня адбудзецца тэатралізаванае свята з выездам у «Партызанскую крынічку» — на базу атрада «Бальшавік».

Наогул, сферу свайго ўплыву мы не абмяжоўваем граніцамі парка. Мяркуем арганізаваць свята ў калгасе імя Леніна Гомельскага раёна. Разам з домаўпраўленнямі правядзем фестываль дзіцячай творчасці.

ВЕРНАСЦЬ ЛЕНІНІЗМУ— КРЫНІЦА ЎСІХ НАШЫХ ПЕРАМОГ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Прадметам асаблівай увагі партыі з'яўляецца выхаванне падрастаючага пакалення, заклікаңага прадоўжыць і памножыць рэвалюцыйныя, баявыя і працоўныя традыцыі сваіх бацькоў і старэйшых братоў. У нас ёсць усе падставы ганарыцца нашай слаўнай моладдзю, яе працавітасцю, мужнасцю, адданасцю Камуністычнай партыі, сацыялістычнай Радзіме. У мінулым годзе наша краіна, увесь савецкі народ урачыста адзначылі 50-годдзе Ленінскага камсамола — вернага рэзерву і баявога памочніка партыі. Камсамол, які аб'ядноўвае ў сваіх радах звыш 24-х мільёнаў чалавек, быў і застаецца выдатнай школай камуністычнага выхавання юнакоў і дзяўчат.

Красавіцкі (1968 г.) Пленум ЦК КПСС падкрэсліў, што сучасны этап сусветнага развіцця характарызуецца рэзкім абвастрэннем ідэалагічнай барацьбы паміж капіталізмам і сацыялізмам. У гэтых умовах паляпшэнне выхаваўчай работы, непрымірымая барацьба з варожай ідэалогіяй набываюць асаблівае значэнне. Намаганні партыі накіраваны на выхаванне ва ўсіх савецкіх людзей камуністычнай перакананасці, пачуццяў патрыятызму і інтэрнацыяналізму, свядомых адносін да грамадскай працы і сацыялістычнай уласнасці, строгага захавання норм нашага жыцця.

Партыя, народ высока цэняць працу творчай інтэлігенцыі, педагогаў, прапагандыстаў — усіх, хто актыўна ўдзельнічае ў выхаванні новага чалавека — будаўніка камуністычнага грамадства.

Партыя клапоціцца аб тым, каб у аснове ўсёй справы адукацыі і выхавання знаходзілася глыбокае авалоданне сучаснай навукай і тэхнікай, вывучэнне гераічнага шляху савецкага народа і вопыту сацыялістычнага будаўніцтва, фарміраванне марксісцка-ленінскага светапогляду.

«У нашай партыі,— гаварыў таварыш Л. І. Брэжнеў у дакладзе «50 гадоў вялікіх перамог сацыялізма»,— вялікая, насычаная, багатая падзеямі гісторыя. І калі мы з поспехам прайшлі вялікі і цяжкі шлях, дастойна вытрымалі ўсе выпрабаванні, то перш за ўсё таму, што заўсёды карысталіся сваёй самай надзейнай зброяй — марксісцка-ленінскім вучэннем, няўхільна прытрымліваліся гэтага вучэння, творча развівалі яго... Ленінізм стаў для нашай партыі сапраўднай навукай перамагаць. І такім ён для нас застанецца назаўсёды».

Камуністычная партыя ўвасабляе ў сабе лепшыя рысы рабочага класа, савецкага народа. Яна, як гаварыў Ленін, ёсць розум, гонар і сумленне нашай эпохі. Далейшае ўмацаванне партыі, умацаванне яе ўплыву на ўсе бакі жыцця грамадства — гэта самая верная, самая надзейная гарантыя новых поспехаў у барацьбе за камунізм.

ЛЕНІНСКІЯ ІДЭІ АЖЫЦЦЯЎЛЯЮЦЦА

Таварышы!

Усё жыццё Уладзіміра Ільіча Леніна, уся сіла яго геніяльнага розуму, магутная воля і рэвалюцыйная палымянасць былі аддадзены галоўнай справе рабочага класа — барацьбе за новае грамадства, за сацыялізм і камунізм.

Перамога сацыялізма ў СССР, поспехі ў камуністычным будаўніцтве — жывое ўвасабленне ленінскіх ідэй і планаў. Працоўныя нашай краіны пад кіраўніцтвам партыі за гістарычна кароткія тэрміны ажыццявілі найвялікшыя пераўтварэнні ва ўсіх галінах жыцця. Важнейшай заваёвай сацыялізма з'яўляецца сацыяльна-палітычнае адзінства грамадства, непарушны саюз рабочага класа і сялянства, дружба народаў.

Ленін вучыў, што пасля ўстанаўлення ўлады рабочых і сялян галоўным полем барацьбы за перамогу новага грамадскага ладу становіцца эканоміка. Для пераходу да камунізма, указваў ён, патрэбен «велізарны крок наперад у развіцці прадукцыйных сіл». (Поўны збор твораў, т. 39, стар. 15). Кіруючыся гэтым запаветам, савецкі народ накіроўвае свае намаганні на стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма.

Цяпер наша эканоміка знаходзіцца на важным этапе свайго развіцця. Шпаркі навукова-тэхнічны прагрэс адкрывае перад сацыялістычнай вытворчасцю новыя вялікія магчымасці. І ад таго, як будуць выкарыстаны гэтыя магчымасці, у многім залежыць наш рух наперад, далейшае змяненне ў суадносінах сіл на сусветнай арэне на карысць сацыялізма.

Творча развіваючы ленінскія прынцыпы сацыялістычнага гаспадарання, партыя праводзіць буйныя меры па далейшаму ўдасканаленню вытворчых адносін, ажыццяўляе новы падыход да кіраўніцтва эканомікай. Эканамічная палітыка партыі на сучасным этапе, распрацаваная на XXIII з'ездзе і ў рашэннях Пленумаў ЦК КПСС, поўнасцю апраўдвае сябе на практыцы, даказвае сваю жыццёвасць і сілу.

Паслядоўнае ажыццяўленне гаспадарчай рэформы дае магчымасць паўней выкарыстаць у інтарэсах народа багацейшыя магчымасці і перавагі сацыялізма. На гэтай аснове забяспечваецца далейшы рост прадукцыйнасці працы, павышэнне эфектыўнасці грамадскай вытворчасці, паскараюцца тэмпы развіцця народнай гаспадаркі.

Нацыянальны даход краіны, які выкарыстоўваецца на спажыванне і накапленне, за апошнія тры гады ўзрастаў у сярэднім на 7,2 працэнта ў год, тады як у папярэдняй пяцігодцы яго прырост складаў 5,7 працэнта. Аб маштабах нашых дасягненняў гаворыць той факт, што толькі прырост нацыянальнага даходу за гэтыя гады роўны ўсёй вытворчасці нацыянальнага даходу ў 1950 годзе.

Паспяхова, на новым, больш высокім якасным узроўні развіваецца прамысловасць — вядучая галіна сацыялістычнай эканомікі, аснова магутнасці і абараназдольнасці краіны. Аб'ём прамысловай прадукцыі за тры гады ўзрос больш чым на 29 працэнтаў.

Нястомна расце індустрыяльны патэнцыял краіны. У мінулым годзе ў нас атрымана 107 мільёнаў тон сталі, 309 мільёнаў тон нафты, 638 мільярдаў кілават-гадзін электраэнергіі. Гэта азначае, што сталі выплаўляецца цяпер у 6 разоў, здабываецца нафты ў 10 разоў, выпрацоўваецца электраэнергіі ў 13 разоў больш, чым у даваенным, 1940 годзе.

Адбываецца далейшае ўдасканаленне структуры прамысловай вытворчасці, апераджальнымі тэмпамі развіваюцца галіны, якія забяспечваюць тэхнічны прагрэс у народнай гаспадарцы — машынабудаванне, энергетыка, металургія, хімія.

У шырокіх маштабах вядзецца капітальнае будаўніцтва. З пачатку пяцігодкі пабудавана каля тысячы сто буйных прамысловых прадпрыемстваў. У сярэднім амаль кожны дзень у нас уступае ў строй новае прамысловае прадпрыемства. Ажыццяўляюцца меры па ўмацаванню матэрыяльна-тэхнічнай базы будаўніцтва, паляпшэнню яго планавання і праектна-каштарыснай справы. Павышаецца ўвага да больш эфектыўнага выкарыстання капіталаўкладанняў, скарачэння тэрмінаў і павышэння якасці будаўнічых работ.

Партыя і ўрад удзяляюць велізарную ўвагу далейшаму развіццю сельскагаспадарчай вытворчасці — гэтай жыццёва важнай галіны народнай гаспадаркі. Курс, узяты на сакавіцкім (1965 г.) Пленуме ЦК КПСС, атрымаў адабрэнне ўсяго народа і дае добрыя вынікі.

За мінулыя тры гады сярэднегадавыя тэмпы прыросту сельскагаспадарчай вытворчасці ў параўнанні з папярэднім пяцігоддзем амаль падвоіліся. Ураджайнасць збожжавых за гэты час павысілася ў сярэднім амаль на 30 працэнтаў. У мінулым годзе валавы збор збожжа склаў больш як 169 мільёнаў тон, або 10,3 мільярда пудоў. Узраслі вытворчасць і нарыхтоўкі прадуктаў жывёлагадоўлі, цукровых буракоў, бавоўны, гародніны і іншай сельскагаспадарчай прадукцыі. Дзякуючы гэтаму, а таксама ў выніку пастаяннага росту даходаў працоўных, прыкметна павялічылася спажыванне асноўных прадуктаў харчавання на душу насельніцтва.

Вялікія задачы стаяць перад работнікамі сельскай гаспадаркі ў гэтым годзе. Як вядома, у выніку неспрыяльных умоў надвор'я мінулай зімы, у радзе раёнаў краіны пацярпела частка азімых пасеваў, нанесены страты жывёлагадоўлі.

Цэнтральны Камітэт партыі і Савецкі ўрад своечасова аказалі неабходную дапамогу пацярпеўшым раёнам. Абапіраючыся на гэту дапамогу, калгаснікі і работнікі саўгасаў настойліва пераадольваюць вынікі суровай зімы, мабілізуюць рэзервы для выканання ўзятых абавязацельстваў па павелічэнню вытворчасці прадукцыі ў кожнай гаспадарцы. Галоўная ўвага працаўнікоў вёскі накіравана цяпер на паспяховае правядзенне веснавой сяўбы на тое, каб забяспечыць і ў гэтым годзе краіну ў дастатку хлебам і іншымі прадуктамі.

Кастрычніцкі (1968 г.) Пленум ЦК КПСС, зыходзячы з карэнных інтарэсаў камуністычнага будаўніцтва, выставіў задачу больш паскоранага развіцця сельскагаспадарчай вытворчасці. Ён нацэліў партыю, усіх працоўных на вырашэнне такіх важнейшых праблем, як хімізацыя, меліярацыя зямель і комплексная механізацыя. У гэтым — галоўная ўмова далейшага ўздыму сельскай гаспадаркі.

Велізарнае значэнне для развіцця сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, удасканалення грамадскіх адносін у вёсцы і калгаснай дэмакратыі будзе мець новы Статут сельгасарцелі, праект якога хутка будзе апублікаваны для шырокага абмеркавання. Прыняцце гэтага Статута на з'ездзе калгаснікаў з'явіцца буйной палітычнай падзеяй у жыцці савецкай вёскі, усяго нашага грамадства.

Па вартасці ацэньваючы дасягненні ў развіцці прамысловасці, сельскай гаспадаркі і іншых галін эканомікі, партыя бачыць і нявырашаныя задачы, прымае меры да ліквідацыі наяўных недахопаў. Яна сканцэнтроўвае ўвагу партыйных і савецкіх арганізацый, прафсаюзаў, гаспадарчых кіраўнікоў, усіх працоўных на максімальным выкарыстанні рэзерваў, на безумоўным выкананні дзяржаўных планаў.

Калектывы прамысловых прадпрыемстваў, будоўляў, калгасаў і саўгасаў накіроўваюць свае сілы на тое, каб зрабіць сёлетні, рашаючы год пяцігодкі годам ударнай работы, высокай прадукцыйнасці працы. Па пачыну масквічоў і ленінградцаў, працоўных іншых абласцей, краёў і рэспублік у краіне шырока разгарнулася спаборніцтва за датэрміновае выкананне заданняў пяцігодкі, за ўкараненне навуковай арганізацыі працы, высокую якасць прадукцыі, хутчэйшае асваенне праектных магутнасцей. Цэнтральны Камітэт КПСС горача падтрымаў і адобрыў гэтыя патрыятычныя пачынанні.

Новым яркім праяўленнем ініцыятывы і творчасці народа з'явіўся юбілейны камуністычны суботнік, на які па загаду сэрца выйшлі мільёны савецкіх людзей. Тым самым яны яшчэ раз выказалі сваю любоў і глыбокую павагу да Леніна, які ўбачыў у першых камуністычных суботніках вялікі пачын, пачатак новых, свядомых адносін да працы, жывыя парасткі камунізма.

Савецкі народ з вялікім задавальненнем і адабрэннем успрыняў рашэнне Цэнтральнага Камітэта КПСС і Савецкага ўрада аб тым, каб сродкі, атрыманыя ў выніку бясплатнай працы на суботніку, накіраваць на будаўніцтва ў Маскве буйнога анкалагічнага навуковага цэнтра для лячэння ракавых захворванняў і на стварэнне навукова-даследчага комплексу па развіццю сельскай гаспадаркі Сібіры і Далёкага Усходу.

Ленін раскрыў вялікае значэнне навукі і тэхнікі ў камуністычным будаўніцтве. Партыя настойліва змагаецца за тое, каб навука штодзённа ўваходзіла ў жыццё і быт нашага грамадства, каб яна была асновай далейшага руху наперад, магутнай прадукцыйнай сілай.

Цяпер у нас у краіне працуюць звыш 820 тысяч навуковых работнікаў — гэта чвэрць усіх навуковых работнікаў свету. Савецкі Саюз выйшаў на перадавыя пазіцыі ў многіх галінах навукі і тэхнікі. Яскравым праяўленнем гэтага з'яўляюцца поспехі ў асваенні космасу — ад запуску першага спадарожніка, першага палёту чалавека ў космас да стварэння першай у свеце арбітальнай станцыі з экіпажам на борце.

Усенародным прызнаннем заслуг савецкіх вучоных з'явілася ўзнагароджанне ордэнамі Савецкага Саюза Акадэміі навук СССР, Акадэміі навук Украінскай ССР, раду навуковых устаноў. Савецкія людзі горача віталі новы атрад Герояў Сацыялістычнай Працы — выдатных дзеячаў савецкай навукі. Партыя, народ глыбока перакананы ў тым, што вучоныя, наша народная інтэлігенцыя парадуюць Радзіму новымі адкрыццямі ў навуцы, тэхніцы, сваёй працай узбагацяць матэрыяльныя і духоўныя каштоўнасці сацыялізма.

Таварышы! Вышэйшым сэнсам сваёй дзейнасці Камуністычная партыя лічыць клопаты аб дабрабыце народа. Ленін указваў, што толькі з пераходам да сацыялізма ўзнікае магчымасць сапраўдным чынам падпарадкаваць грамадскую вытворчасць і размеркаванне прадуктаў інтарэсам працоўных.

Абапіраючыся на поспехі ў развіцці эканомікі, партыя і ўрад робяць усё для таго, каб яшчэ больш поўна і рознабакова задавальняць матэрыяльныя і культурныя патрэбнасці народа. Жыццёвы ўзровень савецкіх людзей няўхільна павышаецца. У гэтай пяцігодцы рэальныя даходы працоўных растуць з апярэджаннем заданняў, прадугледжаных Дырэктывамі XXIII з'езда.

За 1968 год сярэдняя заработная плата рабочых і служачых у нашай краіне павысілася на 7,5 працэнта. Узрасла аплата працы калгаснікаў. Насельніцтва краіны ўсё больш атрымлівае выплаты і льготы з грамадскіх фондаў спажывання, якія ў мінулым годзе склалі 55 мільярдаў рублёў. Ажыццяўляецца шырокая праграма культурнага будаўніцтва, паляпшэння народнай асветы, аховы здароўя, сацыяльнага забеспячэння.

Па-ранейшаму ў велізарных размерах вядзецца жыллёвае будаўніцтва. Дастаткова сказаць, што толькі з пачатку пяцігодкі 33 мільёны чалавек, гэта значыць кожны сёмы жыхар краіны, перасяліліся ў новыя дамы або палепшылі свае жыллёвыя ўмовы. Ствараюцца больш спрыяльныя ўмовы для адпачынку і паляпшэння быту мільёнаў савецкіх людзей. Ніколі яшчэ наша дзяржава не накіроўвала на павышэнне дабрабыту народа столькі сродкаў, як гэта робіцца ў апошнія гады.

Таварышы! Сацыялістычны лад забяспечвае працоўным шырокія сацыяльна-палітычныя правы, сапраўдную дэмакратыю. Уладзімір Ільіч пісаў, што сацыялізм азначае «...узнікненне **новага**, сусветна гістарычнага, **тыпу** дэмакратыі...» (Поўны збор твораў, т. 44, стар. 147).

Ленін сарваў покрывы з буржуазнай дэмакратыі, паказаў яе фальшывы характар, яе класавую эксплуататарскую сутнасць. Адзначаючы жывучасць дробнабуржуазных ілюзій наконт «чыстай» дэмакратыі і «абсалютнай» свабоды, ён вучыў, што іх пераадоленне будзе працякаць тым хутчэй, чым паўней раскрываюцца перавагі новага, сацыялістычнага тыпу дэмакратыі.

Рэальная дэмакратыя там, дзе сродкі вытворчасці належаць народу. «Пакуль уласнасць застаецца ў капіталістаў,— падкрэсліваў Ленін,— усякая дэмакратыя будзе толькі крывадушна прыкрытай буржуазнай дыктатурай». (Поўны збор твораў, т. 37, стар. 437).

Толькі грамадская сацыялістычная ўласнасць стварае фундамент сапраўднай дэмакратыі. Толькі на яе аснове магчыма знішчэнне класавых антаганізмаў і эксплуатацыі, без чаго ўсякія размовы аб народаўладдзі застаюцца пустой фразай. Сацыялізм не проста абвяшчае ідэі дэмакратыі і свабоды. Ён праводзіць іх на практыцы. Сацыялістычны лад не проста дэкларуе паўнаўладдзе працоўных, а ажыццяўляе яго на справе. Сацыялістычны лад не проста абвяшчае раўнапраўе нацый, а стварае на справе ўмовы для іх фактычнай роўнасці, для дружбы і братэрства народаў. Ён не проста асуджае эксплуатацыю, беспрацоўе, галечу, а ліквідуе ўсе гэтыя віды сацыяльнага зла.

Што можа проціпаставіць гэтым найвялікшым заваёвам сацыялістычнага дэмакратызму капіталістычны лад, раздзіраемы непрымірымымі класавымі супярэчнасцямі? Лад, дзе адзін валодае незлічонымі багаццямі, а другі вымушан прадаваць сваю рабочую сілу, дзе чалавек эксплуатуе чалавека, мільёны людзей не могуць знайсці работу, дзе такая важная сфера грамадскага жыцця, як кіраванне вытворчасцю, закрыта для працоўных.

Рэальная дэмакратыя там, дзе справамі дзяржавы сапраўды кіруе народ. У нашай краіне няма такой галіны грамадскага жыцця, дзе б карэнныя пытанні не вырашаліся дэмакратычным шляхам, і няма такога сацыяльнага слою, які не ўдзельнічаў бы ў кіраванні краінай. Праз Саветы, прафсаюзы, камсамол і іншыя масавыя арганізацыі, якія дзейнічаюць пад кіраўніцтвам партыі, працоўныя вырашаюць важнейшыя пытанні кіравання вытворчасцю, дзяржаўнымі і грамадскімі справамі.

Больш як два мільёны дэпутатаў і звыш 25 мільёнаў актывістаў Саветаў, каля сямі мільёнаў працуючых у органах народнага кантролю, больш як пяць мільёнаў удзельнікаў пастаянна дзеючых вытворчых нарад, дзесяткі мільёнаў членаў партыйных, прафсаюзных, камсамольскіх, кааператыўных і іншых грамадскіх арганізацый — вось жывы, рэальна дзеючы механізм савецкай, сацыялістычнай дэмакратыі. Наш народ з гордасцю паўтарае ленінскія словы: «Дзяржава, гэта — мы».

Нядаўна прайшоўшыя выбары ў мясцовыя Саветы з'явіліся новым яскравым праяўленнем сацыялістычнага дэмакратызму, яднання партыі і народа. Амаль 150 мільёнаў выбаршчыкаў аднадушна прагаласавалі за кандыдатаў народнага блоку камуністаў і беспартыйных. Працоўныя паслалі ў органы ўлады сваіх лепшых прадстаўнікоў. Сярод іх дзве трэці — гэта рабочыя і калгаснікі, передавыя людзі заводаў і будоўляў, калгасаў і саўгасаў. У ліку дэпутатаў — спецыялісты народнай гаспадаркі, работнікі навукі і культуры, прадстаўнікі розных нацый і пакаленняў, камуністы і беспартыйныя.

Савецкая сацыялістычная дэмакратыя — гэта актыўнасць і ініцыятыва працоўных, іх высокая арганізаванасць і дысцыпліна. Савецкаму ладу жыцця чужыя як казарменна-бюракратычныя парадкі, так і анархічная разбэшчанасць, грэбаванне грамадскімі нормамі і інтарэсамі. Высокая свядомасць і адказнасць членаў грамадства дыктуюцца самой прыродай сацыялістычнай дэмакратыі.

Умацаванне сацыялістычнай дзяржавы, далейшае развіццё сацыялістычнай дэмакратыі адпавядаюць самым надзённым інтарэсам працоўных, з'яўляюцца важнейшай умовай паспяховага руху нашай краіны па шляху да камунізма!

ІНТЭРНАЦЫЯНАЛІЗМ — НЕПАХІСНАЯ АСНОВА ЛЕНІНСКАГА КУРСУ КПСС

Таварышы!

Кожны новы рубеж, дасягнуты нашай краінай у будаўніцтве камунізма,— гэта адначасова і вяха ў барацьбе міжнароднага рабочага класа, усіх прагрэсіўных сіл за рэвалюцыйнае абнаўленне свету. Наша партыя была і застаецца вернай запавету Леніна — рабіць «максімум ажыццявімага ў адной краіне **для** развіцця, падтрымкі, абуджэння рэвалюцыі ва **ўсіх краінах**» (Поўны збор твораў, т. 37, стар. 304).

Дзейнічаць салідарна з усімі атрадамі сусветнага рэвалюцыйнага руху — гэта бальшавіцкая, ленінская традыцыя ўвайшла ў плоць і кроў савецкіх людзей. «Мы — міжнароднікі, інтэрнацыяналісты»,— пісаў Уладзімір Ільіч.

У новую гістарычную эпоху Ленін высока ўзняў сцяг пралетарскага інтэрнацыяналізму. Ён рашуча змагаўся супраць сацыял-шавінізму, нацыянальнай абмежаванасці, якія прывівалі рабочым апартуністы. Ленін паказаў узор практычнага ўвасаблення ідэй пралетарскага інтэрнацыяналізму. Ён быў стваральнікам і кіраўніком Камуністычнага Інтэрнацыянала, 50-годдзе якога нядаўна адзначыў сусветны камуністычны і рабочы рух.

Ленінізм дае ключ да вырашэння сучасных праблем адзінства сусветнага рэвалюцыйнага руху. Неабходнасць такога адзінства ў нашы дні ўзрасла як ніколі. Хоць міжнародны імперыялізм пацярпеў буйныя гістарычныя паражэнні, ён застаецца моцным і небяспечным праціўнікам. Ён працягвае закручваць прэс капіталістычнай эксплуатацыі, вядзе крывавыя войны супраць народаў, якія змагаюцца за сваю свабоду і незалежнасць, стварыў велізарную ваенную машыну і здольны наклікаць на чалавецтва цяжкія бедствы. Сусветная рэакцыя імкнецца падарваць адзінства краін сацыялізма, згуртаванасць камуністаў, раз'яднаць міжнародны рэвалюцыйны рух.

Сарваць гэтыя разлікі, процістаявіць падкопам рэакцыі згуртаваны фронт рэвалюцыйных сіл — гэта значыць адкрыць новыя перспектывы для наступлення на імперыялізм, сур'ёзна рушыць наперад справу сацыяльнага і нацыянальнага вызвалення народаў.

Імперыялізму не ўдаецца ажыццявіць свае планы, калі яму процістаяць рашучыя дзеянні брацкіх краін сацыялізма, усіх прагрэсіўных сіл свету. Пераканаўчы прыклад таму — В'етнам. Назаўсёды ўвойдзе ў гісторыю гераічны подзвіг в'етнамскага народа, яго мужнасць і стойкасць у барацьбе з імперыялізмам. Важным фактарам перамог, атрыманых в'етнамскім народам, з'явілася вялікая эканамічная і ваенная дапамога краін сацыялізма, салідарнасць сусветнай прагрэсіўнай грамадскасці.

Савецкія людзі, верныя свайму інтэрнацыянальнаму абавязку, аказвалі і будуць аказваць брацкую дапамогу народу В'етнама. Агрэсарам не зламаць горды дух в'етнамскіх патрыётаў. Справядлівая справа в'етнамскага народа пераможа!

Савецкія людзі стаяць на баку арабскіх дзяржаў і падтрымліваюць іх справядлівую барацьбу за ліквідацыю вынікаў ізраільскай агрэсіі, інспіраванай пэўнымі імперыялістычнымі коламі.

Сусветнай рэакцыі не спыніць неадольны рух народаў да свабоды і незалежнасці, бо ў сваёй барацьбе яны абапіраюцца на салідарнасць і падтрымку ўсіх атрадаў антыімперыялістычнага фронту.

Гістарычная задача нашай эпохі, як падкрэсліваецца ў дакументах міжнароднага камуністычнага руху,— зліць разам у агульнай барацьбе супраць імперыялізму дзеянні трох асноўных рэвалюцыйных сіл сучаснасці: сусветнай сістэмы сацыялізма, міжнароднага рабочага класа, нацыянальна-вызваленчага руху. У аб'яднанні гэтых сіл — магістральная дарога, якая вядзе да перамогі над імперыялізмам.

Галоўнае ў вырашэнні гэтай задачы — усямернае ўмацаванне магутнасці і адзінства краін сацыялістычнай садружнасці — апоры міжнароднага рэвалюцыйнага руху. Агульнасць сацыяльна-эканамічнага ладу, адзіная марксісцка-ленінская ідэалогія, супадзенне карэнных інтарэсаў брацкіх народаў ствараюць трывалую аснову для іх эканамічнага, палітычнага і ваеннага супрацоўніцтва.

Зразумела, развіццё сусветнай сістэмы сацыялізма з'яўляецца складаным гістарычным працэсам, які не абыходзіцца без цяжкасцей і барацьбы. Сказваецца і тое, што знешнія і ўнутраныя ворагі сацыялізма не спыняюць спроб падарваць сацыялістычны лад, распаліць дробнабуржуазныя настроі і нацыяналістычныя страсці.

З такімі падкопамі рэакцыі давялося ў вострых формах сутыкнуцца працоўным Чэхаславакіі. Падзеі ў гэтай краіне паказалі, што правыя, антысацыялістычныя сілы пры падтрымцы міжнароднага імперыялізму звяртаюцца да самых каварных форм барацьбы, каб падарваць асновы сацыялізма, пасварыць Чэхаславакію з яе сапраўднымі сябрамі — Савецкім Саюзам і іншымі брацкімі краінамі. Гісторыя, жыццё даказалі, што справа сацыялізма непераможная. Любыя спробы рэакцыі звярнуць Чэхаславакію з сацыялістычнага шляху асуджаны на правал!

Цяпер Камуністычная партыя, працоўныя Чэхаславакіі сканцэнтроўваюць намаганні на ўмацаванні сацыялістычнага ладу, на практычным вырашэнні пытанняў эканамічнага ўздыму краіны, развіцця сацыялістычнай дэмакратыі. Гэтыя задачы былі вызначаны рашэннямі лістападаўскага (1968 года) пленума ЦК Кампартыі Чэхаславакіі. Пад знакам барацьбы за ажыццяўленне гэтых задач прайшоў апошні, красавіцкі пленум ЦК КПЧ, які, як мы перакананы, адыграе важную ролю ў справе ўмацавання і згуртавання Камуністычнай партыі Чэхаславакіі на прынцыпах марксізма-ленінізма і пралетарскага інтэрнацыяналізму.

Савецкія камуністы, усе савецкія людзі ўпэўнены ў тым, што чэхаславацкі народ пад кіраўніцтвам свайго авангарда — Камуністычнай партыі і яе Цэнтральнага Камітэта здолее пераадолець узнікшыя цяжкасці, даб'ецца новых поспехаў у сацыялістычным будаўніцтве. Са свайго боку наша партыя, савецкія людзі зробяць усё, каб і надалей развівалася і ўмацоўвалася традыцыйная брацкая дружба і супрацоўніцтва паміж Камуністычнай партыяй Савецкага Саюза і Камуністычнай партыяй Чэхаславакіі, паміж народамі Савецкага Саюза і народамі Чэхаславакіі!

Гэта дружба, змацаваная сумесна пралітай крывёй у баях супраць фашызму, спаяная сумеснай працай у імя стварэння новага грамадства, будзе і ў далейшым служыць нашай агульнай вялікай справе — барацьбе за сацыялізм і камунізм!

Перад фактам падкопаў міжнароднага імперыялізму вялікае значэнне мае далейшае ўмацаванне ваенна-палітычнага супрацоўніцтва сацыялістычных краін. Яны не могуць не лічыцца з тым, што ваяўнічыя колы Захаду актывізуюць НАТО — гэты расаднік мілітарызму і ваенных правакацый. Пад крылом НАТО выспяваюць рэваншысцкія планы заходнегерманскага імперыялізму, растуць яго ядзерныя апетыты.

Робячы вывады з гэтых фактаў, КПСС і Савецкі ўрад удзяляюць неаслабную ўвагу далейшаму ўмацаванню абароннай магутнасці нашай дзяржавы, што адпавядае інтарэсам савецкага народа, інтарэсам забеспячэння ўсеагульнага міру. Доблесныя воіны Савецкай Арміі і Флоту акружаны ў нас усенароднай любоўю і павагай. Яны цвёрда стаяць на варце рубяжоў нашай Радзімы. Няхай ведаюць аматары ваенных авантур — Савецкая краіна надзейна ахавана ад любога замаху звонку. «Адкуль бы ні зыходзіў такі замах,— гаварыў тав. Л. І. Брэжнеў,— з поўначы або з поўдня, з захаду або ўсходу, агрэсара сустрэне ўсесакрушальная магутнасць нашых слаўных Узброеных Сіл».

У барацьбе за захаванне і ўмацаванне міру ў Еўропе велізарную ролю адыгрывае Варшаўскі Дагавор. Нарада Палітычнага Кансультатыўнага Камітэта дзяржаў — удзельніц Варшаўскага Дагавору, якая адбылася нядаўна ў Будапешце, прыняла рад важных рашэнняў, накіраваных на ўмацаванне абароннай магутнасці сацыялістычных дзяржаў у рамках гэтага Саюза. Удзельнікі Будапешцкай нарады прынялі Зварот да ўсіх еўрапейскіх краін наконт падрыхтоўкі і правядзення агульнаеўрапейскай Нарады па пытаннях бяспекі і супрацоўніцтва ў Еўропе. Гэты Зварот атрымаў падтрымку савецкіх людзей, знайшоў шырокі водгук і разуменне з боку міралюбівых народаў і прагрэсіўнай грамадскасці.

Як вядома, заўтра ў Маскве адкрываецца сесія Савета Эканамічнай Узаемадапамогі з удзелам кіраўнікоў камуністычных і рабочых партый і кіраўнікоў урадаў краін — членаў СЭУ. Гэта падзея вялікага міжнароднага значэння. Далейшае развіццё эканамічнага і навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва сацыялістычных краін адпавядае іх карэнным інтарэсам, умацоўвае пазіцыі сацыялізма на сусветнай арэне.

Сацыялістычная садружнасць была і застаецца вядучай сілай у барацьбе за мір, супраць імперыялізму, за нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне народаў.

Узмацняе сваю барацьбу супраць імперыялізму міжнародны рабочы клас. Дастаткова сказаць, што калі ў передваенныя два дзесяцігоддзі (1919—1939 гг.) у развітых капіталістычных краінах баставала 74,5 мільёна чалавек, то ў пасляваенныя два дзесяцігоддзі (1946—1966 гг.) ужо 263 мільёны чалавек.

Асаблівым напалам класавай барацьбы адзначан 1968 год. Стачкі пралетарыяту мелі масавы, у многіх выпадках агульнанацыянальны характар. Ад выступленняў за эканамічныя патрабаванні працоўныя нярэдка пераходзілі да вострых атак на самыя асновы капіталістычнага ладу. Аб гэтым сведчаць магутныя выступленні працоўных у Францыі і Італіі, нарастанне масавага руху супраць дыктатуры Франка ў Іспаніі, хваля антырасісцкай і антываеннай барацьбы ў Злучаных Штатах, выбух сацыяльнага пратэсту моладзі і студэнтаў у многіх краінах капіталістычнага свету. Вастрыня класавых баёў пераканаўча абвяргае выдумкі буржуазных і рэвізіяністскіх ідэолагаў аб тым, быццам пралетарыят капіталістычных краін страціў сваю рэвалюцыйнасць.

Шырыцца размах вызваленчай барацьбы народаў Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі. Яны ўсё больш усведамляюць, што сапраўднае нацыянальнае вызваленне магчыма толькі на шляхах глыбокіх сацыяльна-эканамічных пераўтварэнняў, ліквідацыі ўсіх форм залежнасці і эксплуатацыі. У барацьбе супраць неакаланіялізму яны знаходзяць апору ў цесным саюзе з краінамі сацыялізма, з міжнародным рабочым класам.

Таварышы! У авангардзе барацьбы супраць імперыялізму ідуць камуністычныя і рабочыя партыі. Сіла камуністычных партый, крыніца іх усё большага ўплыву — у беззапаветным служэнні інтарэсам рабочага класа, усіх працоўных. Камуністы — гэта лепшыя сыны народа, здольныя ўзначаліць масы і павесці іх на барацьбу за ажыццяўленне сваіх векавых надзей і спадзяванняў, за мір, дэмакратыю і сацыялізм.

Камуністы высока нясуць сцяг пралетарскага інтэрнацыяналізму, сцяг барацьбы за адзінства ўсіх атрадаў рэвалюцыйнага руху. Інтэрнацыяналізм — важнейшы крытэрый марксісцка-ленінскай сталасці любой партыі, любога дзеяча. Адыход ад яго вядзе да падрыву справы рабочага класа, справы сацыялізма.

Гэта ясна відаць на прыкладзе вялікадзяржаўнай, шавіністычнай палітыкі групы Мао Цзэ-дуна, якая наносіць вялікую шкоду інтарэсам сацыялістычнай садружнасці і рэвалюцыйнаму руху ва ўсім свеце. Сістэматычнае распальванне нянавісці і варожасці да СССР і іншых краін сацыялізма, да марксісцка-ленінскіх партый сведчыць аб тым, што кітайскія лідэры парвалі з прынцыпамі пралетарскага інтэрнацыяналізму.

У апошні час, як вядома, кітайскія ўлады дайшлі да арганізацыі ўзброеных правакацый на савецка-кітайскай граніцы, што выклікала гнеў і абурэнне ўсяго савецкага народа, народаў брацкіх сацыялістычных краін і прагрэсіўнай сусветнай грамадскасці. Нашы слаўныя пагранічнікі далі дастойны адпор правакатарам, якія зрабілі замах на свяшчэнную савецкую зямлю! Аднак савецкі народ выступаў і выступае за добрасуседскія адносіны паміж Савецкім Саюзам і Кітайскай Народнай Рэспублікай, за дружбу з кітайскім народам.

Урад СССР заявіў, што неабходна неадкладна ўжыць практычныя меры па нармалізацыі абстаноўкі на савецка-кітайскай граніцы. Ён заклікаў урад КНР устрымлівацца ад дзеянняў, якія могуць выклікаць ускладненні, вырашаць рознагалоссі, калі яны ўзнікаюць, у спакойнай абстаноўцы і шляхам перагавораў. Мы чакаем ад кітайскага ўрада адказу на гэтыя прапановы.

Рашуча асуджаючы цяперашні небяспечны курс пекінскіх кіраўнікоў, мы зыходзім з таго, што ў канчатковым выніку карэнныя інтарэсы савецкага і кітайскага народаў дазволяць ліквідаваць і пераадолець цяжкасці ў савецка-кітайскіх адносінах.

Паслядоўнае ажыццяўленне прынцыпаў пралетарскага інтэрнацыяналізму з'яўляецца неабходнай умовай згуртавання камуністычных і рабочых партый, умацавання адзінства сусветнага камуністычнага руху ў барацьбе супраць імперыялізму. Наша партыя, яе Цэнтральны Камітэт лічаць, што і пры наяўнасці рознагалоссяў па асобных пытаннях камуністычныя і рабочыя партыі могуць і павінны дабівацца сумесных дзеянняў па карэнных пытаннях антыімперыялістычнай барацьбы. Такі падыход атрымлівае ўсё большае прызнанне сярод брацкіх партый.

Цяпер камуністычны рух рыхтуецца да сваёй міжнароднай Нарады. Цэнтральны Камітэт КПСС станоўча ацэньвае ход падрыхтоўкі да яе. Праведзеная работа садзейнічала росту ўзаемаразумення паміж брацкімі партыямі, збліжэнню іх поглядаў і пазіцый.

Наша партыя спадзяецца, што маючая адбыцца Нарада адыграе важную ролю ва ўмацаванні адзінства міжнароднага камуністычнага руху, як і ўсяго фронту сіл, якія выступаюць супраць імперыялізму. Яна зробіць усё, што ад яе залежыць, каб забяспечыць поспех міжнароднай Нарады камуністаў.

□ □ □

Таварышы!

Усяго год аддзяляе нас ад 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна.

Усё сапраўды вялікае і значнае, што ўвайшло ў рэвалюцыйную біяграфію веку, нясе з сабой жывы подых ленінскіх ідэй. Ленінізм інтэрнацыянальны па сваёй рэвалюцыйнай сутнасці, бо інтэрнацыянальная справа рабочага класа, справа сацыялізма і камунізма. Усё, што зроблена Леніным, складае гордасць нашага народа, нашай партыі, з'яўляецца вялікім здабыткам сусветнага камуністычнага руху.

Наша партыя, савецкі народ рыхтуюцца разам са сваімі братамі па класу і будаўніцтву новага грамадства дастойна адзначыць 100-годдзе з дня нараджэння вялікага правадыра вялікай рэвалюцыі. Падрыхтоўка да ленінскага юбілею стала ў нас справай усёй партыі, справай усяго народа, выклікала велізарную хвалю працоўнай і грамадска-палітычнай актыўнасці мас.

Савецкія людзі добра ведаюць, што лепшы спосаб адзначыць 100-годдзе з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча — гэта дабіцца новых поспехаў у прамысловасці, сельскай гаспадарцы, узбагаціць навуку і культуру новымі адкрыццямі і творамі, кожнаму ўнесці свой уклад у агульную справу будаўніцтва камунізма.

У стваральнай творчасці народа, яго энтузіязме і актыўнасці знаходзіць сваё яркае выражэнне вернасць савецкіх людзей неўміручым ленінскім ідэям.

Няхай жыве Камуністычная партыя Савецкага Саюза — натхніцель і арганізатар усіх нашых перамог!

Няхай жыве адзінства і згуртаванасць міжнароднага камуністычнага і рабочага руху!

Няхай жыве ўсёперамагаючы сцяг вялікага Леніна!

(Даклад тав. І. В. Капітонава быў выслуханы з вялікай увагай і не раз перапыняўся апладысментамі).

Сярод кніг

ЯКІ ЁН, КОЛАСАЎСКІ ГЕРОЙ?

КНІГУ пра Якуба Коласа, якая нядаўна выйшла ў свет, Іван Навуменка прысвяціў даследаванню духоўнага зместу коласаўскага героя. Годам раней была выдадзена яго аналагічная праца пра Янку Купалу. Творчасць народных паэтаў дала даследчыку ўдзячны матэрыял для глыбокага асэнсавання і асвятлення гэтай праблемы.

Пра Я. Коласа пісалі многія, выдадзена шмат кніг. Але ні ў адной з іх так шырока і грунтоўна не разглядаліся коласаўская канцэпцыя народнага жыцця і літаратурнага героя, як у працы І. Навуменкі. Па-новаму ставіць і вырашае ён многія пытанні творчай спадчыны Я. Коласа і яе значэння для беларускай літаратуры.

«Героі твораў сучасных Коласу пісьменнікаў, выключаючы Купалу, Багдановіча і ў некаторай ступені Бядулю, былі пераважна пакутнікі, ахвяры лёсу,— піша І. Навуменка.— Характар коласаўскага героя становіцца прынцыпова новым, ён не толькі пакутнік, а калі гаварыць дакладней, далёка не пакутнік, ён духоўна багаты, рознабаковы адораны чалавек, які глядзіць на тое, што жыццё ўвесь час пасылае яму цяжкія выпрабаванні».

І. Навуменка падрабязна характарызуе асаблівасці лірыкі Я. Коласа, якія адрозніваюць яе ад лірыкі Я. Купалы і іншых беларускіх паэтаў, высвятляе адметнасць «збіральнага», «сумарнага» вобраза селяніна ў паэзіі Я. Коласа і яго сучаснікаў. У кнізе ёсць цікавыя думкі і назіранні пра блізкасць ідэйна-эстэтычных пазіцый ранняга Коласа да паэзіі Някрасава і Пушкіна.

Аналізуючы дакастрычніцкія апавяданні Я. Коласа, большасць якіх пісалася ў гады спаду рэвалюцыйнага руху, І. Навуменка асабліва падкрэсліў, што вёска ў іх паказана духоўна здаровай. Тагачасная ж проза — і беларуская, і руская — малявала селяніна найчасцей як істоту або прыніжаную і пакорлівую, або жорсткую, цёмную, звераватую. А вось у апавяданнях Я. Коласа, кажучы словамі аўтара кнігі, «няма нават намёку на жорсткасць, нібыта ўласцівую сялянскай натуры»; сярод вобразаў сялян, створаных ім, не сустрэнеш забойцы, злодзея, канакрада.

Селянін — сапраўды герой коласаўскай паэзіі і прозы. З гэтым вобразам, як слушна піша І. Навуменка, «звязвае паэт свае высокія эстэтычныя і этычныя ўяўленні, кодэкс тых сталых, станоўчых духоўных дабрачыннасцей, без якіх не можа існаваць ні грамадскае жыццё, ні літаратура, якая гэта жыццё адлюстроўвае».

Няцяжка зразумець, чаму амаль усю сваю ўвагу І. Навуменка аддаў разгляду паэм «Новая зямля», «Сымон-музыка» і трылогіі «На ростанях». Менавіта ў гэтых творах, асабліва ў «Новай зямлі», коласаўская канцэпцыя працоўнага чалавека, народнага характару выявілася найбольш поўна і акрэслена.

У апублікаваных раней працах пра Я. Коласа рэдка калі гаварылася пра эвалюцыю героя, ды і то пераважна ў агульным плане. І. Навуменка падрабязна асвятляе гэта пытанне, прасочвае змены духоўнага обліку коласаўскага героя, якія адбываліся пад уплывам жыццёвых абставін. Мала хто з даследчыкаў, напрыклад, звяртаў увагу на тое, што селяніна Я. Колас маляваў не аднолькавымі фарбамі ў вершах 1906—1908 гг., у дарэвалюцыйных апавяданнях і асабліва ў паэмах «Новая зямля» і «Сымон-музыка», што герой яго твораў — селянін выступае як бы «ў трох даволі адметных абліччах»: у ранняй лірыцы — пераважна як «збіральны» герой, пакутнік; у апавяданнях — найчасцей проста як чалавек ціхмяны, наіўны, памяркоўны; у паэмах пастаўлены ўжо тыповыя сялянскія характары, паказаныя «ў поўны рост, у поўную духоўную велічыню» (самы вялікі раздзел кнігі, прысвечаны «Новай зямлі», так і называецца: «Герой, намаляваны ў поўны рост»). І. Навуменка даследуе гэтую з'яву, высвятляе аналічнасці, звязаныя з эвалюцыяй вобраза селяніна ў творчасці Я. Коласа.

Характарызуючы ідэйна-эстэтычныя прынцыпы аўтара «Новай зямлі», даследчык падрабязна спыніўся на яго турэмнай лірыцы (1908—1911 гг.). Ён піша: «... турэмныя гады сталі адчувальнай мяжой, за якой у поўную сілу разгортваецца рэалістычны талент Коласа». Слушны, на наш погляд, і вывад, які зрабіў І. Навуменка, што гады, праведзеныя за кратамі, былі для Я. Коласа гадамі напружанага роздуму і пераасэнсавання многіх з'яў жыцця, што ў гэты час яго думка скіравалася «ў напрамку пошукаў сталых, цвёрдых маральна-этычных дабрачыннасцей, нязменных пры ўсіх паваротах асабістага лёсу чалавека і грамадскіх узрушэннях». Сталыя маральна-этычныя дабрачыннасці, якія складваліся на працягу жыцця многіх пакаленняў людзей,— галоўнае ў светапоглядзе, у характарах Міхала і дзядзькі Антося.

Ва ўсходнеславянскіх літаратурах не было другога твора пра сялянскае жыццё, падобнага коласаўскай «Новай зямлі». Якія ж прычыны абумовілі яе з'яўленне ў беларускай літаратуры? У кнізе І. Навуменкі адзначаны нацыянальныя гістарычныя варункі, суб'ектыўныя і аб'ектыўныя прычыны, якія спрыялі ўзнікненню гэтага выдатнейшага твора нашай паэзіі. «Усходнеславянскія літаратуры да Коласа,— піша ён,— яшчэ не мелі такога буйнога па таленту паэта-селяніна... Беларускае сялянства ў новую гістарычную эпоху вызначала воблік усяго народа, нацыі, і гэта таксама не магло не сказацца на выбары паэтам свайго героя».

«Новая зямля» належыць да ліку тых здабыткаў нашай культуры, правільную ацэнку якіх давялося літаральна выпакутваць. Што і казаць: яшчэ не так даўно рэцыдывы вульгарнасацыялагічнага спрашчэння матываў і вобразаў гэтага твора можна было сустрэць у асобных артыкулах і даследаваннях. І. Навуменка «вычытаў» у паэме многа такога, што даследчыкі 20—30-х гг. і нават пазнейшага часу або не здолелі заўважыць, або проста абмінулі. Назіранні і вывады, якія абгрунтаваў ён у сваёй кнізе, паслужаць замацаванню аб'ектыўнай, сапраўды навуковай ацэнкі «Новай зямлі».

Такія «вузлавыя» асяродкі даследавання, як характарыстыка псіхалагічных вытокаў драмы зняважанай чалавечай асобы, раскрыццё духоўнай драмы Міхала, аналіз асаблівасцей коласаўскай тыпізацыі героя, паэтызацыі земляробчай працы і «гуманізму» прыроды, нарэшце, глыбокае і пранікліваe асвятленне лірычна-філасофскай тэмы і тэмы маленства ў паэме, сведчаць, як шырока ахапляе даследаванне праблематыку і мастацка-эстэтычныя вартасці класічнага твора беларускай літаратуры.

«Новая зямля» — кніга сялянскага жыцця, яго «біблія», яго апафеоз». Гэта сціслая ацэнка выяўляе асноўную сутнасць паэмы — твора глыбока рэалістычнага, у якім беларускі селянін паўстае «як увасабленне самага светлага, добрага і прыгожага ў жыцці, як станоўчы герой».

Па-новаму, з пазіцый сучаснага літаратуразнаўства глянуў даследчык і на другую класічную паэму Я. Коласа — «Сымон-музыка». Ёй таксама прысвечаны вялікі раздзел даследавання — «Мастак і народ», і разглядаецца ў ім — грунтоўна, доказна — праблема ўзаемаадносін жыцця і мастацтва.

Ёсць пэўная заканамернасць у тым, што «Новая зямля» і «Сымон-музыка» ўзніклі разам, ствараліся ў той час, калі беларуская літаратура сцвярджала сябе як літаратура нацыянальная. І можна з упэўненасцю сказаць, што паэмам Я. Коласа належыць пачэсная роля ў вырашэнні гэтай задачы.

«Сымона-музыку» І. Навуменка называе філасофскім творам. Аўтара паэмы сапраўды больш за ўсё цікавілі духоўныя набыткі народа, яго светаадчуванне і светабачанне, магчымасці чалавечага пазнання.

Праблема мастацтва — галоўнае ў паэме «Сымон-музыка». Даследчык падрабязна разглядае коласаўскую канцэпцыю мастацтва і прыходзіць да вываду, што беларускі паэт сваім творам стаў на горкаўскія пазіцыі разумення ролі мастака ў грамадскім жыцці «як носьбіта народных ідэалаў, народнага сумлення, як актыўнага барацьбіта за шчасце народа».

Добрае ўражанне робяць таксама раздзелы, прысвечаныя аналізу трылогіі «На ростанях», «Казак жыцця» і аповесці «На прасторах жыцця». І тут чытач знойдзе шмат новых думак, назіранняў, вывадаў.

Менш пашанцавала пазнейшым творам Я. Коласа. Аповесць «Дрыгва», паэма «Рыбакова хата» і іншыя творы народнага паэта трапілі ў святло праблемы ўзбагачэння духоўнага вобліку героя, але размова пра іх абмежавалася толькі асобнымі заўвагамі. Кніга, безумоўна, значна выйграла б, калі б аўтар больш дэталёва спыніўся на характарыстыцы коласаўскага героя на перавале новага жыцця.

Хочацца адзначыць высокія літаратурныя вартасці працы І. Навуменкі. Напісана яна жывой, яркай мовай і чытаецца як добрая проза. І гэта пры высокім навуковым, тэарэтычным узроўні даследавання.

Я. КАЗЕКА.

Іван Навуменка. «Якуб Колас. Духоўны воблік героя». Выдавецтва «Беларусь», Мінск, 1968.

НЯСТОМНЫ ПРАЦАЎНІК

Ілью ГУРСКАМУ — 70 ГАДОЎ

Паслязаўтра спаўняецца 70 гадоў Ілью Гурскаму. З гэтай нагоды праўленне Саюза пісьменнікаў Беларусі накіравала юбіляру прывітанне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Ілья Данілавіч! Горача віншуем Вас у дзень Вашага слаўнага юбілею — сямідзесяцігоддзя.

Вялікі і пачэсны шлях прайшлі Вы як грамадзянін і пісьменнік. Вы былі ў першых шарэнгах барацьбітоў за перамогу Кастрычніцкай рэвалюцыі, за ўрачыстасць яе справы ў нашай краіне. Агульнавядома Ваша актыўная рэдактарская і пісьменніцкая дзейнасць у гады Вялікай Айчыннай вайны і ў часы мірнага пасляваеннага будаўніцтва.

Як драматург, Вы адзін з першых узяліся за тэму *станаўлення рабочага класа* ў рэспубліцы і аддаеце значную ўвагу творчай распрацоўцы яе да гэтага часу. Шырока вядомы нашым чытачам Вашы раманы «У агні», трылогія-хроніка «Вецер веку», шматлікія зборнікі апавяданняў. Вы ўнеслі прыкметны ўклад у стварэнне *Лeніньяны* ў беларускай прозе.

Мы ведаем і паважаем Вас як чулага таварыша, нашага добрага сябра, як актыўнага грамадскага дзеяча.

Будзьце здаровы і шчаслівы, дарагі Ілья Данілавіч, адзін з кагорты загартаваных камуністаў, хто прымаў непасрэдны ўдзел у заваёве ўлады Саветаў, наш сучаснік і старэйшы пісьменнік, пяро якога натхнёна служыць савецкаму народу і роднай партыі.

Сардэчна жадаем Вам моцнага здароўя, многа год жыцця, новага плёну ў творчай працы».

Калектыў рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва» шчыра далучаецца да гэтага прывітання і ў сваю чаргу зычыць Ілью Данілавічу, былому рэдактару і актыўнаму аўтару газеты, нашаму старэйшаму *пісьменніку, доўгіх гадоў жыцця, бадзёрасці, творчых поспехаў.*

ГАВАРЫЦЬ пра І. Гурскага — значыць гаварыць пра тых шматлікіх мастакоў слова, якіх рэвалюцыя ўзняла да актыўнай грамадскай дзейнасці і творчай працы.

У літаратуру Ілья Гурскі прыйшоў з багатым жыццёвым вопытам. Сыну бедных сялян рана давялося самому здабываць хлеб надзённы. Пятнаццацігадовым падлеткам ён адправіўся ў Пецярбург шукаць шчасце-долю. Але сталіца не надта прыхільна яго сустрэла. Цяжка было знайсці ў вялікім горадзе, дзе было шмат беспрацоўных, хоць якую-небудзь работу, і юнак апынуўся непадалёку ад станцыі Любань, дзе пачаў рабіць *батраком* у маёнтку.

Неўзабаве выбухнула імперыялістычная вайна. Многіх рабочых мабілізавалі ў армію, а таму стала больш шанцаў знайсці якое-небудзь месца ў горадзе. Гурскі пераехаў у Петраград і ўладкаваўся спачатку падсобным рабочым у прыватнай пякарні, а неўзабаве паступіў на Абухаўскі завод качагарам паравоза.

Гэта быў пакутліва-цяжкі і, разам з тым, велічна-гераічны час. З франтоў даходзілі нярадасныя весці. Усё цяжэйшым рабілася жыццё ў тыле. Даводзілася працаваць па дванаццаць і болей гадзін у суткі. На заводах і фабрыках шырыўся рэвалюцыйны рух. Пралетарыят узнімаўся сам і ўзнімаў усіх працоўных на змаганне з самаўладствам.

Бурныя падзеі закранулі сваім *крылом* і Гурскага. Малады хлапец не мог аставацца абыякавым да ўсяго, што адбывалася навакол. Разам з сябрамі ён вучыўся на *нядзельных тэхнічных* курсах, чытаў многа ўсялякіх кніг. Часам трапляла да яго і падпольная літаратура. І як ні цяжка было арыентавацца ў тых, вельмі складаных палітычных абставінах, але сваім класавым чуццём малады рабочы зразумеў, што праўда на баку бальшавікоў, якія заклікалі рабочых скінуць царскі ўрад, спыніць вайну, адабраць у капіталістаў фабрыкі і заводы, а ў памешчыкаў зямлю.

Абухаўскі завод быў адным з буйнейшых індустрыяльных прадпрыемстваў сталіцы. Таму розныя палітычныя партыі вялі тут паміж сабой зацятую палітычную барацьбу за ўплыў на рабочыя масы. Планамерную і сістэматычную прапаганду праводзілі на заводзе бальшавікі. У маі 1917 года перад абухаўцамі выступаў Уладзімір Ільіч Ленін.

На гэтым мітынгу прысутнічаў і Гурскі. Словы правадыра моцна запалі ў яго сэрца. У чэрвені 1919 года Ілья Гурскі ўступае ў Камуністычную партыю, а ў кастрычніку 1919 года па партыйнай мабілізацыі ён быў накіраваны ў Чырвоную Армію. Удзельнічаў у баях з белагвардзейскімі зграямі і замежнымі інтэрвентамі.

Служба ў Чырвонай Арміі была для Гурскага выдатнай школай сацыяльнага і палітычнага выхавання. Да мірнай працы ў 1924 годзе вярнуўся чалавек, які многае пабачыў і асэнсаваў, чалавек, які ўсвядоміў сваё месца ў жыцці і свой грамадзянскі абавязак.

Працуючы ў Наркамасвеце БССР, Гурскі пачынае настойліва вучыцца: канчае рабфак, універсітэт, займаецца ў аспірантуры Акадэміі навук БССР. Так, паступова, крок за крокам, сын непісьменнага беларускага селяніна рэалізаваў здабытае ў баях права на асвету, на культуру.

Спадзяюся, у недалёкім часе мы напішам гісторыю нашай журналістыкі, і ў гэтай гісторыі скажам нямала добрых слоў пра І. Гурскага.

Да вайны Ілья Данілавіч рэдагаваў газету «Літаратура і мастацтва», *у часе вайны* — супрацоўнічаў у такіх выданнях, як «Красноармейская правда», «За Савецкую Беларусь», «За свабодную Беларусь», сатырычны часопіс «Партызанская дубінка». З 1944 па 1960 год Гурскі з'яўляўся адказным рэдактарам часопіса «Беларусь».

У першыя пасляваенныя гады рэдакцыя часопіса знаходзілася ў невялічкім пакойчыку ў Доме друку. Тут было цесна ад сталоў, але ўсе, хто сюды заходзіў, адчувалі сябе свабодна. На кожнага маладога літаратара Ілья Данілавіч заўсёды глядзеў з надзеяй, і гэту цеплыню і ўважлівасць добра адчувалі і мы, тады яшчэ маладыя крытыкі, якія часта заходзілі ў рэдакцыю «Беларусі», каб падзяліцца думкамі аб літаратурных навінках і проста правесці час у сяброўскім гуртку.

Літаратурнай дзейнасцю І. Гурскі пачаў займацца з 1927 года. Першай пробай яго пяра з'явілася п'еса для мастацкай самадзейнасці — «Новым шляхам». Потым былі напісаны драматычныя творы «Дрыгва» (1928), «Качагары» (1929), «Новы горад» (1931), «Сваты» (1934) і інш. Некаторыя з іх ставіліся на сцэне прафесіянальных тэатраў. Найбольшым поспехам карысталася п'еса «Качагары», і не таму, што яна вылучалася нейкімі асаблівымі мастацкімі вартасцямі, а таму, што яна ўзнімала надзённыя пытанні сучаснасці, такія, як індустрыялізацыя краіны, барацьба супраць шкодніцтва, буржуазнага нацыяналізму і г. д.

Свае задачы як пісьменніка І. Гурскі выразна акрэсліў у аўтабіяграфіі. «*Мне хацелася*, — пісаў ён, — не толькі адлюстроўваць галоўныя працэсы, якія адбываліся ў грамадстве таго часу, але сродкамі мастацтва памагчы партыі ў здзяйсненні яе вялікіх мэт, у імя якіх рабілася рэвалюцыя. Я сваімі раннімі творамі выступаў супраць ілжывай ідэі аб «мастацтве, вольным ад палітыкі».

Яшчэ ў трыццатыя гады І. Гурскі *пачаў пісаць і апавяданні*. У пасляваенны час выйшлі з друку яго аповесць «Лясныя салдаты», зборнікі апавяданняў «Над Нёманам», «На родных гонях», «Зары насустрач», «Неспакойныя характары», «У вялікай дарозе» і, нарэшце, раманы «У агні» і «Вецер веку».

Над трылогіяй «Вецер веку» І. Гурскі працуе на працягу апошніх трынаццаці гадоў. Пісьменнік паставіў перад сабой надзвычай адказную задачу — адлюстраваць найвялікшы пералом у гісторыі чалавецтва, Кастрычніцкія падзеі ў Петраградзе і на Беларусі. Ён дае ў сваім творы шырокую панараму падзей. Праўда, ставячы перад сабой мэту напісаць гістарычны раман, ён становіцца больш гісторыкам, чым раманістам, даследчыкам, а не мастаком слова. З аўтарам рамана можна і трэба шмат у чым спрачацца. Але такія дыскусіі варта адкласці на будзённыя працоўныя дні.

Сёння ж, у дзень юбілею, мы па-сяброўску гаворым Ілью Данілавічу Гурскаму, што шчыра *яго паважаем як* добрага і душэўнага чалавека, нашага старэйшага таварыша, нястомнага працаўніка на ніве роднай літаратуры.

Ю. ПШЫРКОЎ.

БУДНІ КАМПАЗІТАРАЎ

□ Чарговая «музычная серада», якая адбылася ў Саюзе кампазітараў БССР, была прысвечана праслухоўванню новых твораў. У выкананні М. Пушкарова, І. Сарокіна, І. Касяка і Ю. Бікбулатава прагучалі песні «Аб дружбе ваенных гадоў» і «Мы валім лес» Я. Цікоцкага, «Партрэт» і «Песня аб Радзіме» Д. Смольскага, саната для валторны і фартэпіяна П. Падкавырава.

□ Саюз кампазітараў арганізаваў музычны лекторый пры Доме культуры калгаса «Новы быт» Мінскага раёна. На першых занятках для хлебаробаў была прачытана лекцыя аб развіцці беларускай музыкі. Затым адбыўся канцэрт цымбаліста Белдзяржфілармоніі, лаўрэата ўсесаюзнага і міжнароднага конкурсаў М. Шмелькіна.

У планах работы лекторыя — творчыя сустрэчы калгаснікаў з беларускімі кампазітарамі, канцэрты, складзеныя з іх твораў.

□ Старшыня камісіі па музычнай крытыцы Саюза кампазітараў СССР, кандыдат мастацтвазнаўства Л. Данілевіч, які нядаўна пабываў у Мінску, прачытаў цыкл лекцый для педагогаў і студэнтаў беларускай кансерваторыі, а таксама правёў з кампазітарамі рэспублікі гутарку на тэму: «Аб некаторых стылістычных асаблівасцях савецкай музыкі на сучасным этапе».

□ Кампазітары рэспублікі часта сустракаюцца са слухачамі сваіх твораў. І. Лучанок правёў гутаркі з аматарамі музыкі ў Мінскім педагагічным інстытуце імя М. Горкага, на гадзіннікавым заводзе, у Палацы культуры прафсаюзаў. У складзе агітбрыгады Мінскага абкома камсамола ён ездзіў да маракоў Балтыйскага флоту.

З лекцыямі і гутаркамі на прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах, інстытутах і школах, у воінскіх часцях выступілі Г. Вагнер, Ю. Семяняка, І. Кузняцоў, Р. Буцвілоўскі і іншыя.

□ Праўленне Саюза кампазітараў сістэматычна высылае ноты навінак беларускай музыкі ў многія гарады краіны і за яе межы. Чарговыя пасылкі накіраваны ў адрасы музычных устаноў Расійскай Федэрацыі, Украіны, прыбалтыйскіх рэспублік.

Сваім польскім калегам Саюз кампазітараў БССР адаслаў партытуры першай сімфоніі Л. Абеліёвіча, другой сімфоніі Я. Глебава, сюіты з балета «Святло і цені» Г. Вагнера.

Фанатэка Саюза кампазітараў БССР рэгулярна папаўняецца новымі запісамі. На здымку вы бачыце кампазітараў І. Кузняцова (злева) і К. Цесакова ў час праслухоўвання атрыманага фанатэкай папаўнення.

Фота Ул. КРУКА.

ЖЫЛА Ў ГОМЕЛІ ДЗЯЎЧЫНА...

Гомельская студыя тэлебачання паказала тэлевізійную пастаноўку па новай п'есе Уладзіміра Мехава «Палёт». П'еса гэтая прыцягнула ўвагу гамяльчан таму, што правобразам яе галоўнай гераіні Валі Галубовіч з'яўляецца гамяльчанка Галіна Дакутовіч — адважная лётчыца, якая загінула ў гады Айчыннай вайны. Рэжысёры пастаноўкі А. Лісоўскі і С. Астравумаў, аператары У. Пратапопаў і Г. Кужалеў, мастак Г. Шумскі. На здымку вы бачыце сцэну з пастаноўкі. Злева направа — арт. Л. Гарбунова ў ролі Валі, арт. В. Пуаджунайціс у ролі Паўла, арт. Ж. Зарэмба ў ролі Жэні.

Выйшлі з друку

ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСЬ»

Рыгор Барадулін. Экзамен. Вершы. На рускай мове. Мастак В. Ціхановіч. 1969 г. Тыраж 100.000 экз. 20 стар. Цана 23 кап.

Галіна Васілеўская. Малюнак на снезе. Дакументальная аповесць. Мастак В. Бароўка. 1969 г. Тыраж 14.000 экз. 96 стар. Цана 14 кап.

Вера Вярба. Высакосны год. Вершы. Мастак А. Кашкурэвіч. 1969 г. Тыраж 5.000 экз. 64 стар. Цана 17 кап.

Юрка Гаўрук. Іскры з крэменя. Вершы і пераклады. Мастак Б. Забораў. 1969 г. Тыраж 2.300 экз. 128 стар. Цана 33 кап.

Грае духавы аркестр. Мастацкай самадзейнасці. На рускай мове. 1968 г. Тыраж 1.450 экз. 56 стар. Цана 45 кап.

Аляксандр Дракахруст. І няма канца трывогам. Вершы. На рускай мове. Мастак М. Лазавы. 1969 г. Тыраж 4.000 экз. 72 стар. Цана 19 кап.

Уладзімір Дубоўка. Ганна Алелька. Аповесць. Мастак Ю. Кухараў. 1969 г. Тыраж 8.500 экз. 208 стар. Цана 35 кап.

З рэпертуару Дзяржаўнага народнага хору БССР. Жаночыя вакальныя квартэты. 1968 г. Тыраж 6.600 экз. 32 стар. Цана 24 кап.

Іосіф Жыновіч. Аркестр цымбалістаў. Мастацкай самадзейнасці. На рускай мове. 1968 г. Тыраж 15.000 экз. 36 стар. Цана 15 кап.

Навум Кіслік. Галіны. Вершы, паэмы, пераклады. На рускай мове. Мастак Б. Забораў. 1969 г. Тыраж 3.500 экз. 256 стар. Цана 88 кап.

Першы кадр

«Я, ФРАНЦЫСК СКАРЫНА...»

ПРАСТОРНЫ пакой. Уздоўж сцен на паліцах — кнігі ў скураных пераплётах.

Адчыняюцца дзверы, у пакой уваходзіць прыгожы, рослы юнак з доўгімі русымі валасамі. Ён здзіўлена азіраецца. Злева стаіць старажытны друкарскі станок. Справа за сталом — сівы чалавек.

— А, ты прыйшоў! — гаворыць ён, убачыўшы юнака. — Добра, падыдзі сюды. У далейшым можаш бываць тут столькі, колькі захочаш...

Такая сцэна нядаўна здымалася ў адным з павільёнаў кінастудыі «Беларусьфільм», дзе ствараецца мастацкі фільм пра першага беларускага кнігадрукара Францішка Скарыну. Падзеі адбываюцца ў пачатку XVI стагоддзя. Здымаецца момант наведвання Скарынам, які стаў студэнтам Кракаўскага універсітэта, хатняй бібліятэкі прафесара Глагоўскага. Гэты вучоны-гуманіст, які палюбіў юнака за светлы розум, зрабіў вялікі ўплыў на фарміраванне поглядаў Скарыны, дапамог яму атрымаць вучоную ступень бакалаўра...

Імя Скарыны — філосафа, *мысліцеля, медыка, першага беларускага кнігадрукара*, які нёс у далёкія і суровыя гады сярэдневечча веды свайму народу—дарагое кожнаму беларусу. Аб Скарыне напісаны кнігі, навуковыя даследаванні, да яго вобраза звярталіся мастакі і скульптары, паэты і празаікі. Рабілі спробу расказаць аб ім і кінематаграфісты ў невялікім дакументальным фільме. І вось цяпер здымаецца кінааповесць па сцэнарыі М. Садковіча.

Каб чытач змог паўней уявіць змест будучага фільма, я папрасіў рэжысёра-пастаноўшчыка Б. Сцяпанава адказаць на некалькі пытанняў.

— Перш за ўсё, Барыс Міхайлавіч, хацелася б даведацца, чым выклікана ваша цікавасць да гэтай гістарычнай тэмы.

— Можа і сапраўды здзівіць тое, што рэжысёр, які паставіў «Альпійскую баладу» — фільм пра блізкія да нас падзеі, звярнуўся да далёкай гісторыі нашага народа. Аднак нічога незвычайнага тут няма. Хоць паміж Іванам Цярэшкам — героем «Альпійскай балады» і Скарынам адлегласць больш за чатыры стагоддзі, у іх чалавечых характарыстыках ёсць нешта агульнае. Адданасць свайму народу, непахісная воля да барацьбы за будучае шчасце роднай зямлі — вось што родніць салдата XX і філосафа XVI стагоддзяў. Менавіта гэта і захапіла мяне. Высокая мэта — стварыць каляровы, шырокаэкранны фільм... Пакуль што яго рабочая назва «Я, Францыск Скарына».

— Гістарычная аснова фільма, відаць, выклікае шмат цяжкасцей у яго стварэнні?

— Так, да нашага часу дайшло *вельмі мала звестак* з біяграфіі Скарыны. Вядома, што ён паходзіць з «слаўнага горада Полацка», з купецкай сям'і, вучыўся ў Кракаўскім універсітэце *пад імем* Францыска, трымаў экзамен пры Падуанскай медыцынскай калегіі ў Італіі, дзе і атрымаў — першы з усходніх славян — высокае званне доктара медыцынскіх навук. У 1517—1519 гадах у Празе Чэшскай ён надрукаваў у сваім перакладзе каля дваццаці кніг «Бібліі *рускай», а ў 1525 годзе,* ужо ў Вільні, Скарына надрукаваў яшчэ дзве кнігі — «Апостал» і «Малая падарожная кніжыца».

Характарыстыка поглядаў Скарыны ўзята з яго ж прадмоў да тых кніг. Гэтыя прадмовы сведчаць пра шырыню навуковых інтарэсаў вучонага, яго сталы клопат аб асвеце «братии моей Руси», пра гарачую любоў да Радзімы і да роднай «прырожанай мовы».

Зразумела, перш чым прыступіць да стварэння кінафільма, здымачнай групе давялося вывучаць вялікі матэрыял. Трэба ж ведаць сярэдневяковую эпоху! Перад намі — старадаўнія кнігі, гравюры, карціны жывапісцаў — сучаснікаў Скарыны...

Мы выязджалі ў Польшчу. Наведалі Кракаў, Варшаву, Чанстахоў, Лодзь. Асабліва падрабязна цікавіліся Кракаўскім універсітэтам, дзе прайшлі гады станаўлення Скарыны як чалавека і вучонага. Многія сцэны будучага фільма адлюструюць перыяд яго студэнцкага жыцця.

Глядач убачыць на экране эпізоды вяртання Скарыны на родную зямлю — тут ён лечыць людзей, спрабуе наладзіць друкаванне кніг на беларускай мове. Але цемрашалы каталіцкай царквы, якія з пагардай ставіліся да *народа і культуры* Белай Русі, усяляк перашкаджалі вучонаму ажыццявіць запаветную мару, прымусілі яго пакінуць родныя мясціны. Скарына едзе ў Прагу, дзе пры падтрымцы свайго сябра-чэха, з якім вучыўся ў Кракаўскім універсітэце, арганізаваў друкаванне кніг на роднай мове...

У фінале Георгій Скарына застаецца *з простымі людзьмі* Беларусі, дзеля дабра якіх ён жыў і змагаўся...

— Раскажыце, калі ласка, аб удзельніках фільма.

— Для выканання ролі Францішка Скарыны запрошаны малады артыст Саратаўскага драматычнага тэатра Алег Янкоўскі, які раней здымаўся ў фільмах «Шчыт і меч», «Служылі два таварышы» і «Далёка ад вайны». У ролі брата Францішка Скарыны — Івана—выступае родны брат Алега, народны артыст БССР Расціслаў Янкоўскі.

У фільме будуць заняты іншыя папулярныя артысты тэатра і кіно. У ліку іх народны артыст СССР М. Грыцэнка, заслужаная артыстка Латвійскай ССР Д. Рытэнбергс, народныя артысты БССР С. Станюта, У. Дзядзюшка. Аператар В. Нікалаеў, музыка кампазітара У. Чарэднічэнкі.

Пачаліся першыя здымкі. Уся група працуе з вялікім натхненнем. Хочам, каб фільм быў востры, дынамічны, а яго галоўны герой палюбіўся гледачу.

Пасля здымкаў у павільёнах кінастудыі паедзем на натуру ў Вільнюс, Львоў, Талін, дзе захаваліся будынкі гатычнага стылю, вуліцы, якія нагадваюць часы сярэднявечча.

Здымкі кінааповесці, якая ахоплівае трыццацігадовы перыяд жыцця і дзейнасці вялікага асветніка і гуманіста XVI стагоддзя, мяркуем закончыць у канцы года.

А. ХУДАВЕЦ.

Адзін з кадраў будучага фільма — браты Іван (злева) і Францішак Скарына ў выкананні братоў — артыстаў Расціслава і Алега Янкоўскіх.

Фота В. КОМАВА.

ПА ВЫСТАВАЧНЫХ ЗАЛАХ

ПРАЎДЗІВА, ГЛЫБОКА, НАТХНЁНА

Вадзім Аляксандравіч Кляшчэўскі належыць да тых мастакоў тэатра, якія ўсе сілы аддаюць сцэне, не «здраджваюць» раз і назаўсёды абранаму напрамку творчасці. Можа, якраз таму на выстаўцы тэатральных эскізаў гэтага мастака, адкрытай у памяшканні Дзяржаўнага цырка БССР, мы не бачым ні эцюдаў, ні замалёвак, ні пейзажаў. Усё натхненне аддадзена вось гэтым акуратна акантаваным эскізам афармлення сцэны. Не, не афармлення, а яе канструктыўна - выяўленчага рашэння. Бо, калі знаёмішся з многімі работамі В. Кляшчэўскага, сабранымі разам, пераконваешся, што за кожным з эскізаў — старанна распрацаваны канструктыўны макет. Той, які дае магчымасць зрабіць дакладны разлік сцэны. А пасля, згодна з гэтым разлікам зручнасці для акцёраў, для рэжысёра, мастак дае волю сваёй фантазіі, натхненню, якое выяўляецца то ў светлавым вырашэнні спектакля, то ў колерна-пластычным, а часцей — у арыгінальным сплаве і таго і другога.

Большасць эскізаў В. Кляшчэўскага — у тэхніцы пастэлі. Толькі асобныя — акварэльныя або гуашавыя. Што перш за ўсё ўражвае ў гэтых эскізах? Тое, што яны не рабіліся як выставачныя. Гэта рабочыя эскізы, разлічаныя не на выставачны эфект, а на тое, каб з імі было зручна працаваць у тэатры — і акцёрам, якія змогуць паводле іх улавіць атмасферу будучага спектакля, пакуль яшчэ дэкарацыі не гатовыя, і рэжысёру, які можа ўдакладняць з сааўтарам-мастаком аблічча будучага спектакля, і рабочым, якія будуць «канструяваць» сцэну, карацей кажучы — усім, хто будзе эскіз пераўтвараць у рэальнае сцэнічнае асяроддзе.

І яшчэ адзін істотны момант: пры ўсёй канструктыўнасці эскізаў В. Кляшчэўскага, пры ўсёй іх падпарадкаванасці сцэнічным задачам, яны маюць нямала якасцей сапраўды мастацкіх твораў.

Можна спаслацца, напрыклад, на афармленне В. Кляшчэўскім спектакляў «Галоўная стаўка» К. Губарэвіча, «Вечны агонь» П. Харкова, «Чорныя птушкі» М. Пагодзіна ў Рускім тэатры імя М. Горкага, «Рэвізор» у Тэатры юнага гледача, «Юнацтва бацькоў» Б. Гарбатава і «Год 1917-ы» П. Васілеўскага ў Народным тэатры Мінскага трактарнага завода.

Нельга не сказаць таксама пра высокую прафесіянальную культуру самога колерна-кампазіцыйнага вырашэння эскізаў, пра культуру самой «тэхналогіі» працы мастака. Асабліва гэта заўважаеш, калі знаёмішся з работамі В. Кляшчэўскага для цырка. На выстаўцы, напрыклад, ёсць эскізы афармлення «Партызанскай балады», пастаўленай у Дзяржаўным цырку да 50-годдзя БССР. Тут жа — эскізы касцюмаў да паасобных нумароў.

Увогуле, цыркавое відовішча — гэта царства святла і колераў, якія павінны не заглушаць, а падкрэсліваць мужную творчасць акрабатаў, эквілібрыстаў, жанглёраў, дрэсіроўшчыкаў і г. д. Пры ўсёй святочнасці *афармлення* В. Кляшчэўскім цыркавых нумароў, яно ў яго не выступае на першы план у нумары ў цэлым, а стварае неабходны фон для цыркавых выканаўцаў, тактоўна памагае ім. «У цырку не схаваешся за кулісу. Тут усё вырашае дэталь», — любіць гаварыць Вадзім Аляксандравіч.

Мне здаецца, узровень творчай культуры В. Кляшчэўскага тлумачыцца і тым, што здольнасці свае мастак развіваў у творчым супрацоўніцтве з такімі майстрамі нашага савецкага тэатра, як М. Акімаў, А. Басулаеў, М. Грыгор'еў, А. Грыгар'янц.

В. Кляшчэўскаму даводзілася працаваць у розных тэатрах і з рознымі рэжысёрамі. Так, на Беларусі ён працаваў з Д. Арловым, А. Аркадзьевым, В. Фёдаравым, В. Рэдліх. Індывідуальныя прыкметы яго эскізаў — у пэўным унутраным ладзе, я сказаў бы — у далікатным падыходзе да колеру і святла, у павазе да сцэнічнай дэталі, але роўна настолькі, каб гэтая ўвага не ператварылася ў педантычную скрупулёзнасць. І — я падкрэсліваю яшчэ раз — у гэтых эскізах няма чыста жывапісных эфектаў, разлічаных на наведвальнікаў выставак, той «апантанасці», якую нярэдка даводзіцца бачыць у выставачных тэатральных эскізах і якая замінае дакладна зразумець, наколькі мастак уяўляе сабе сцэнічную прастору, канкрэтнае сцэнічнае ўвасабленне таго ці іншага эфекту, атрыманага на эскізнай паперы. Не, у В. Кляшчэўскага ўсё *дакладна, ясна, пад*даецца вытлумачэнню моваю сцэны.

Няхай не складзецца ў чытача ўражанне, быццам усё ў творчасці гэтага мастака ўяўляецца мне бездакорным. Бываюць у яго і няўдачы — не вельмі дакладнае прачытанне п'есы, не самая дакладная адпаведнасць рэжысёрскай задуме.

Калі ж памылка заўважана — Вадзім Аляксандравіч рашуча знішчае няўдалыя эскізы і пачынае работу нанова. Так было, напрыклад, калі ўжо ўхваленыя ў тэатры эскізы афармлення спектакля пра Чыпаліна па творы Д. Радары В. Кляшчэўскі знішчыў, бо яго калега заўважыў у іх прынцыповую памылку. І тут жа пачаў працу над новымі.

Творчая патрабавальнасць да сябе вызначае створанае за многія дзесяцігоддзі. На выстаўцы мы бачым работы В. Кляшчэўскага не толькі для беларускай сцэны, але і для тэатраў Ленінграда, Таліна, Вільнюса.

В. Кляшчэўскаму споўнілася 60 гадоў. Вось ужо сем гадоў ён працуе галоўным мастаком Дзяржаўнага цырка БССР. Не парывае творчых сувязей з беларускімі тэатральнымі калектывамі.

Сёння мастак — у добрай творчай форме. Пра гэта сведчыць і выстаўка, аб якой ішла гаворка. Хацелася б, каб гэтая экспазіцыя, даступная пакуль што толькі наведвальнікам цыркавых спектакляў, была паказана і больш шырокаму гледачу.

Ул. БОЙКА.

І МНОГА СОНЦА ДЛЯ ДУШЫ

Ёсць у Батанічным садзе невялічкі бярозавы гай. Летам тут часта можна было ўбачыць высокага хударлявага чалавека з эцюднікам. Ён падоўгу назіраў як грае сонца ў зялёных касніцах і на белых сукенках бярозак-прыгажунь. Аднойчы мастак-аматар М. Грыгор'еў напаткаў у гэтым гаі дзяўчыну. Яна прытулілася да бярозкі і доўга нерухома стаяла, зачараваная харaством. Так нарадзілася задума «Бярозкі».

Гэтая лінагравюра экспануецца на выстаўцы работ мінскіх самадзейных мастакоў Я. Замскога і М. Грыгор'ева, адкрытай у Доме архітэктара. На вас глядзіць дзяўчына ў хустачцы. У твары, вачах яе — чаканне вясны. А навокал шумяць і гамоняць бярозкі.

Можна нагадаць і другую работу мастака-аматара Мікалая Грыгор'ева — «Ускраіна Мінска». Новы пейзаж удала адлюстраваны ў графічным лісце. Цікавая кампазіцыя лінагравюры. У ёй многа паветра, добра выпісаны неба, аблокі.

Экспануюцца на выстаўцы і іншыя графічныя работы Мікалая Грыгор'ева — рабочага завода «Ударнік», студэнта Беларускага політэхнічнага інстытута. Тыповая для нашага часу біяграфія савецкага чалавека. Работа, вучоба, сям'я. Часу, як кажуць, у абрэз. І ўсё ж захапленне мастацтвам ніколі не пакідае яго паэтычную душу. У рэдкія гадзіны адпачынку Мікалай Іванавіч любіць пахадзіць па вуліцах Мінска, пабываць у яго маляўнічых ваколіцах. Назіральны мастак-графік робіць замалёўкі, каб пазней падгледжанае ў жыцці ўвасобіць у новыя графічныя лісты.

Экспануюцца на выстаўцы і яго малюнкі алоўкам. Не ўсё ў іх яшчэ самастойнае. «Поўдзень», напрыклад, навеяны любімым Шышкіным. А вось «Раніца» — арыгінальная задума мастака-аматара. Паглядзіш на малюнак і адчуваеш, што гэта менавіта зімовы ранак, калі яшчэ не знік халодны туман, сонца, удала выпісанае мастаком, нясмела прабіваецца на зямлю.

— Лінагравюры мастака-аматара, майго былога вучня, — гаворыць заслужаны дзеяч мастацтваў Л. Лейтман, — сведчаць аб тым, што ў Грыгор'ева ёсць прафесійная хватка ў вырашэнні прафесійных задач.

Мікалай Грыгор'еў надзвычай сціплы чалавек. Пра свае работы гаворыць неахвотна. А заўсёдная незадаволенасць зробленым сведчыць аб патрабавальнасці мастака да сваёй творчасці.

Іншы характар і манера творчасці ў другога самадзейнага мастака, выкладчыка чарчэння Мінскага тэхнікума лёгкай прамысловасці Якава Замскога. Захапляцца маляваннем пачаў ён яшчэ ў школьныя гады. Рабіў ілюстрацыі да кніг, найбольш да твораў Пушкіна, якія вельмі любіў. Праз усё сваё жыццё пранёс Якаў Самсонавіч любоў да мастацтва. Пра гэта гавораць некалькі дзесяткаў яго работ, паказаных у Доме архітэктара.

Замской — акварэліст. На выстаўцы сабраны яго работы шасці апошніх гадоў. На многіх акварэлях — Мінск, Бярэзіна, Бабруйск, Карпаты. Па іх можна прасачыць, як настойліва шукае Я. Замской свой «голас». Да ліку лепшых яго акварэляў трэба аднесці «Сосны», «Новыя ўскраіны». Добра вырашана каляровая гама ў акварэлі «Прыгарад. Свежая ралля».

І ўсё ж у некаторых работах мастак-аматар не здолеў яшчэ пераадолець налёту саладжавасці. Такія работы нагадваюць расфарбаванае фота.

Гэты свой недахоп мастак ведае і імкнецца яго пераадолець. Адкрываючы выстаўку, арганізаваную Домам мастацкай самадзейнасці Мінскага аблсаўпрофа, старэйшы мастак Беларусі Л. Лейтман падкрэсліў: «У Замскога ёсць работы, пра якія не скажаш, што іх напісаў самадзейны мастак. Манатыпія «Завод», «Неба і зямля» і асабліва «Канец зімы», дзе ўдала спалучацца чорная туш з падфарбоўкай, — *лепшае, што* створана мастаком-аматарам».

М. Грыгор'еў і Я. Замской сваёю ўлюбёнасцю ў мастацтва, сваім свежым і шчырым пачуццём, перададзеным у работах, адкрылі наведвальнікам многа сонца для душы. Пакідаеш гэтую цікавую выстаўку з чаканнем новых радасных сустрэч з творчасцю таленавітых мастакоў-аматараў.

Я. ДАНСКАЯ.

СЕЗОН 1968—69

ЗНАЁМАЯ І БЯСКОНЦА НОВАЯ...

Сімфанічны канцэртны сезон канчаецца. Ён прынёс нямала цікавага; амаль кожны канцэрт для аматараў сімфанічнай музыкі быў святам і адкрыццём.

У чарговым канцэрце выступіў новы для нас дырыжор Рудольф Баршай. Імя гэтага цудоўнага музыканта вядома даўно. Альтыст-віртуоз Р. Баршай стварыў выдатны калектыў — Маскоўскі камерны аркестр, які стаў эталонам для нашых камерных аркестраў, яго пасляпоўнікаў. Зараз Баршай, застаючыся кіраўніком і дырыжорам Маскоўскага камернага, нярэдка выступае як сімфанічны дырыжор.

Для свайго мінскага дэбюту Р. Баршай выбраў «Сімфонію до мажор» Шуберта — адзін са значных твораў заходнееўрапейскай сімфанічнай музыкі XIX стагоддзя. Гэта сімфонія цяжкая для інтэрпрэтацыі. Баршай выканаў сімфонію Шуберта з Дзяржаўным сімфанічным аркестрам БССР — знешне проста, а ўнутрана — напоўнена, змястоўна, у залу ліліся цудоўныя мелодыі. Можна адзначыць тонкія нюансы, асабліва добрае «піяна». І ўсё-такі штосьці не задаволіла нас.

Сімфанічны аркестр патрабуе ў многім іншых прыёмаў дырыжыравання, чым камерны, і адчуваецца, што Баршаю, які спецыялізуецца на кіраўніцтве камерным, на «графічных» прыёмах дырыжыравання, не лёгка пераключыцца ў іншы дырыжорскі ключ і «маляваць фарбамі».

У «Сімфоніі до мажор» ёсць небяспечныя «падводныя рыфы», якія дырыжору не ва ўсім удалося пераадолець. Першая цяжкасць у тым, што маштабы сімфоніі вельмі вялікія. Роберту Шуману, які знайшоў партытуру гэтай сімфоніі і даў ёй па справядлівасці вельмі высокую ацэнку, належыць крылатае вызначэнне — «божественные длинноты»; Шуман, кажуць, рабіў акцэнт на слове «божественные», аднак і расцягнутасці ў сімфоніі ёсць. Тут ад дырыжора патрабуецца высокае майстэрства лепкі жывой формы твора. Р. Баршаю гэта не заўсёды ўдаецца. Вельмі запаволены быў, напрыклад, тэмп другой часткі, што прывяло да некаторай вяласці музыкі. Наўрад ці была неабходнасць паўтараць экспазіцыю першай часткі і амаль усё калена скерца. Пры жыцці Шуберта гэта яго сімфонія ні разу не выконвалася: кампазітар не меў магчымасці выверыць яе канструкцыю ў рэальным гучанні. А нават у некаторых сімфоніях Бетховена, у прыватнасці ў «Гераічнай», цяперашнія дырыжоры не паўтараюць экспазіцыі.

Другая цяжкасць у тым, што «Сімфонія до мажор» ляжыць на стыку двух стыляў: венскай класікі і ранняга рамантызму. Калі «Незакончаная сімфонія» Шуберта цалкам рамантычная, дык у апошняй сімфоніі аўстрыйскага кампазітара вельмі арганічна злучаны рысы музыкі дзвюх эпох. Драматызм і інтэнсіўнасць развіцця, гераічныя парывы і эпічны размах, велізарная роля рытмічнага пачатку — усё гэта ад традыцый бетховенскага сімфанізму. А песеннасць раду тэм, блізкасць да народных вытокаў, элементы «лясной рамантыкі» — гэта ўжо сапраўдны рамантызм. Дырыжор, думаецца, захапіўся рамантычнымі рысамі твора і крыху занядбаў другі бок. Гэта адбілася ў неапраўданых паскарэннях (напрыклад, пры пераходзе ад уступлення да экспазіцыі першай часткі) і запаволеннях, у змякчэнні драматычнага пачатку. Найбольш адчувальна гэта адбілася на фінале сімфоніі, якому не хапала цэласнасці і маштабнасці.

І ўсё ж, нягледзячы на гэтыя прыватныя недахопы, своеасаблівае і па-свойму цікавае выкананне Рудольфам Баршаем «Сімфоніі до мажор» Шуберта дало слухачам немалую эстэтычную асалоду.

Праграму сімфанічнага канцэрта 22 красавіка — у дзень нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна — склалі творы Бетховена. Як вядома, музыку вялікага нямецкага кампазітара Ленін вельмі любіў і цаніў надзвычай высока. У ліку сімфанічных твораў Бетховена, якія неаднаразова слухаў Ленін, былі уверцюры «Карыялан» і «Эгмант»; у фартэпіянным пералажэнні іх многа разоў іграў для Леніна рускі бальшавік Міхаіл Сяргеевіч Кедраў. А Лізавета Драбкіна, дачка саратніка Леніна Сяргея Іванавіча Гусева, расказвае аб сімфанічным канцэрце ў Вялікай зале Маскоўскай кансерваторыі ў лістападзе 1918 года: «Слухаючы і не слухаючы уверцюру «Карыялан», я непрыкметна назірала за Уладзімірам Ільічом. Ён сядзеў, не кратаючыся, захоплены музыкай».

Уверцюра «Карыялан», якая адкрыла канцэрт 22 красавіка, была выканана Дзяржаўным сімфанічным аркестрам БССР і дырыжорам Юрыем Яфімавым з асаблівым уздымам, мужна і энергічна. Дух і сутнасць аднаго з лепшых героіка-драматычных твораў Бетховена былі ўвасоблены вельмі пераканаўча.

Потым прагучала музыка да трагедыі Гётэ «Эгмант»: папулярнейшая уверцюра, песні Клерхен «Грымяць барабаны» і «Радасць і гора», якія спела салістка філармоніі А. Балацкая, антракт да другой дзеі, сімфанічны эпізод «Смерць Клерхен» і «Пераможная сімфонія». Славуты маналог Эгманта ў турме (ён ідзе ў суправаджэнні аркестра) натхнёна прачытаў народны артыст СССР Міхаіл Цароў — і гэта было сапраўдным упрыгожаннем усёй кампазіцыі «Эгмант», з захапленнем прынятай слухачамі.

Чытае М. Цароў.

Салістам-піяністам у двух канцэртах выступіў лаўрэат першай прэміі Міжнароднага конкурсу імя Чайкоўскага Рыгор Сакалоў. Ён стаў пераможцам конкурсу яшчэ 16-гадовым вучнем музычнай школы, цяпер ён студэнт першага курса Ленінградскай кансерваторыі. За тры гады, якія прайшлі пасля конкурсу, Г. Сакалоў канцэртаваў у Італіі, Партугаліі, Фінляндыі, Галандыі, Японіі, Злучаных Штатах Амерыкі, Канадзе. Некалькі разоў выступаў ён і ў Мінску, а зусім нядаўна іграў з нашым сімфанічным аркестрам у Калінінградзе. У маладога піяніста фенаменальныя віртуозныя магчымасці і вельмі яркая артыстычная індывідуальнасць. На нашым піяністычным небасхіле гэта, несумненна, зорка першай велічыні.

Першы канцэрт для фартэпіяна з аркестрам Чайкоўскага, бадай, самы часты госць на нашай сімфанічнай эстрадзе. Кожны наведвальнік сімфанічных канцэртаў знаёмы з гэтай музыкай дасканала і таму асабліва цэніць у кожным новым выканаўцы гэтага твора праяўленне індывідуальнасці і ўменне арыгінальна прачытаць такі папулярны шэдэўр. Рыгор Сакалоў сыграў канцэрт Чайкоўскага па-свойму, ярка і кідка, праўда, у трохі знешне бравурна-віртуознай манеры, часам уступаючы ў супярэчнасць з аўтарскай задумай.

Вось характэрны прыклад. У скерцозным раздзеле другой часткі канцэрта ёсць аўтарская рэмарка: іграць «вельмі ціха і ў вышэйшай ступені лёгка». Г. Сакалоў сыграў гэты эпізод шчыльным грубаватым гукам, ад чаго ўсё абаянне гэтай музыкі, яе лёгкасць і ўзлётнасць, прыгажосць і жартаўлівасць зніклі. І ўсё ж нельга адмовіць Сакалову ў пераканаўчасці яго інтэрпрэтацыі; слухаць таленавітага піяніста, які іграў горача і з захапленнем, вялікае задавальненне.

Яшчэ большае ўражанне пакінуў Рыгор Сакалоў сваім выкананнем Пятага фартэпіяннага канцэрта Бетховена. Тое, што ў канцэрце Чайкоўскага ўспрымалася ў піяніста як бравурнасць, абярнулася тут такой неабходнай для музыкі Бетховена мужнасцю і энергіяй. Р. Сакалоў знайшоў патрэбную меру кантрасту паміж пачатковай тэмай першай часткі, поўнай сілы і велічы, і другой тэмай, якая вызначаецца паэтычным, празрыстым, паветрана-звонавым характарам. Высакародна і ўзвышана сыграў піяніст другую частку канцэрта. А ў фінале, дзе пануюць танцавальныя рытмы, дзе кампазітар шчодрымі фарбамі намаляваў карціну, якая ўспрымаецца як сцэна масавай весялосці, свята на плошчы, віртуозны размах ігры, уласцівы маладому піяністу, аказаўся найбольш дарэчы.

Пяты фартэпіянны канцэрт Бетховена, натхнёна выкананы Р. Сакаловым і аркестрам пад кіраўніцтвам Ю. Яфімава, дастойна завяршыў бетховенскую праграму, прысвечаную памяці Уладзіміра Ільіча Леніна.

Леў АЎЭРБАХ.

З другой рэспубліканскай выстаўкі акварэлі. Г. ШУТАЎ. «Мастацтвазнаўца».

ТЭЛЕБАЧАННЕ

25 красавіка

Першая праграма. 9-10 — тэлебачанне школе. Прыродазнаўства. 4-ы клас. «Прыродныя зоны СССР» 15-40 — праграма перадач. 15-45 — школьная фільматэка. «Людзі на балоце». Тэлевізійны спектакль. Трэцяя серыя. 17-15 — для малодшых школьнікаў. «Пра кніжку новую...» І. Васілеўскі. «Птушыная трывога». 17-40 — «Панарама навін». 18-00 — «Тэлевізійны стадыён». Перадача з Віцебска. 18-40 — дзіцячы экран. «Пеці і яго сябры». Мультыплікацыйныя фільмы. 19-10 — «Дарогамі вясны». Рэйд-агляд Беларускага тэлебачання. 19-30 — гімнастыка. Чэмпіянат СССР па асобных відах (жанчыны) (М). 21-30 — «Эстафета навін» (М). 22-15 — «Сустрэча пад «Ласіным рогам». Праграма для аматараў прыроды і краязнаўцаў. 22-55 — «Мастацтва маладых». Сімфанічны канцэрт. 23-45 — на першынство свету па шахматах. Дзённік (М).

26 красавіка

Першая праграма. 8-25 — праграма перадач. 8-30 — для студэнтаў тэхнікумаў. «Супрамат». 9-00 — «Гімнастыка для ўсіх» (М). 9-45 — тэлевізійныя навіны (М). 10-00 — «Музычная вясёлая праграма» (М). 10-30 — да 25-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. «Дарогай бацькоў-герояў». Пра Захара Гало — удзельніка мінскага падполля ў час фашысцкай акупацыі. 11-10 — расказы пра віды спорту. «Бадмінтон — гульня для ўсіх». 11-30 — «Тыдзень планеты». Міжнародны агляд. 12-00 — музыка беларускага кіно. 12-40 — «Дарогамі вясны». «Рэйд-агляд Беларускага тэлебачання. 13-00 — у тэлевізійным рабочым клубе — ансамбль Мінскага трактарнага завода «Лявоніха». 14-00 — «Вясна і моды». 14-45 — гімнастыка. Кубак СССР па шматборстве (мужчыны). Перадача з Алма-Аты. 15-30 — «Эўрыка». Навукова-пазнавальная праграма. 16-10 — «Музычная шкатулка». 16-25 — «Чалавек зямлі маёй». Фотанарыс пра генерал-маёра запасу Д. Н. Эхта. 16-45 — «Сельскі клуб». Перадача з Ташкента. 17-45 — літаратурны тэатр. І. Гурскі. «Вецер веку». Да 70-годдзя з дня нараджэння пісьменніка. 18-45 — праграма каляровага тэлебачання (М). 20-15 — тэлевізійныя навіны (М). 20-30 — «Свет сацыялізма» (М). 21-00 — А. Сухаво-Кабылін. «Вяселле Крачынскага». Спектакль Ленінградскага акадэмічнага тэатра камедыі. Перадача з Ленінграда. 23-30 — «Толькі факты» (М).

27 красавіка

Першая праграма. 8-25 — праграма перадач. 8-30 — для студэнтаў тэхнікумаў. «Электратэхніка». 9-00 — «На зарадку станавіся!» (М). 9-15 — тэлевізійныя навіны (М). 9-30 — «Будзільнік» (М). 10-00 — «Музычны кіёск» (М). 10-30 — «Нашы госці». Іграе лаўрэат Міжнароднага конкурсу імя П. І. Чайкоўскага Леў Уласенка. 11-05 — «Белыя і чорныя». Тэлевізійны шахматна-шашачны клуб. Аматарам шахмат. 11-25 — «Хроніка музычнага жыцця рэспублікі. Год 1963-ці». 12-15 — для воінаў Савецкай Арміі і Флоту. «Звязда». Тэлевізійны часопіс. 13-00 — чэмпіянат СССР па хакеі. «Спартак» — «Дынама» (М). У перапынках — тэлевізійныя навіны і кіначасопіс «Навіны дня» (М). 15-30 — «Сельская гадзіна» (М). 16-30 — у свеце мастацтваў. Вавель. Перадача з Польшчы. 17-00 — гімнастыка. Чэмпіянат СССР па асобных відах (мужчыны). Перадача з Алма-Аты. 18-00 — праграма каляровага тэлебачання (М). 20-30 — «Сем дзён». Міжнародная праграма (М). 21-15 — праграма каляровага тэлебачання. Тэлевізійны тэатр мініяцюр. Б. Ласкін. «Зараз вы ўбачыце» (М). 22-15 — «Спартыўны тыдзень» (М). 22-30 — чэмпіянат свету па настольным тэнісе. Фінал. Перадача з Мюнхена (у запісе) (М).

Наступны нумар газеты «Літаратура і мастацтва» выйдзе 30 красавіка г.г.

ГОД НАРАДЖЭННЯ—1970-ы

Бадай, гэта сімвалічна, што ў дэманстрацыйнай зале маскоўскай гасцініцы «Юнацтва» адбылася «прэм'ера» моды 1970 года. Сімвалічна хоць бы таму, што мода-70 робіць падкрэслена маладое ўражанне, а мадэльеры ведаюць, што уплыў густаў моладзі на стыль адзення вельмі значны — і сёння і заўтра. Гэта «заўтра» для мастакоў — 1970 год, прадуманы ва ўсіх новых лініях, канструкцыях, у новым асартыменце адзення, у новым характары модных дапаўненняў. Вось прыкметы заўтрашняй моды: гнуткія лініі прылягаючых сілуэтаў, адмаўленне ад лішняга аб'ёму і вагі адзення, падкрэсленая — у адрозненне ад мінулых гадоў — лінія таліі. А галоўнае — лаканізм канструкцыі, кампазіцыі, аддзелкі.

У апошнія два гады ў модзе не было рэзкіх перамен — наспявалі ледзь прыкметныя, ледзь адчувальныя змены, ішла карэктыроўка ідэй.

За гэтым не зусім звычайным у мадэрнізаванні адзення тэрмінам вельмі глыбокі і цікавы працэс развіцця моды. Напрыклад, нядаўна аддзел тэорыі і гісторыі касцюма Усесаюзнага інстытута асартыменту вырабаў лёгкай прамысловасці і культуры адзення правёў аналіз з'яўлення новых модных стыляў адзення ў нашым стагоддзі. Даследаванні паказалі, што кожная новая мода ўтрымліваецца на працягу 5—10 гадоў, не застаючыся пры гэтым нязменнай: яна развіваецца, паступова зжывае сябе, рыхтуючы сабе змену.

Вясной будучага года мадэльеры прапануюць нашым жанчынам абнавіць свой гардэроб паліто і касцюмамі прыталенага сілуэту з выразна вызначанай лініяй таліі і пашыранай спадніцай. Новы сілуэт падкрэсліць тэндэнцыю моды да далейшага змякчэння ліній, да завершанасці і прыгажосці кампазіцыі. Становіцца класічным паўпрылягаючы сілуэт — зручны для розных узростаў і фігур, заўсёды новы з-за зменлівага крою рукава, афармлення каўняра, аддзелкі.

Модным стане і сілуэт са свабодна прылягаючым ліфам — гэта свабода аб'ёму ствараецца кроем шырокага, звужанага да запясця рукава. Талія, падкрэсленая шырокім поясам, і шырокая спадніца мяккіх ліній дапаўняюць падабенства сілуэта з модай даўніх гадоў.

Перш за ўсё, у кожнай новай мадэлі, якую выбера модна адзетая жанчына будучага года, праявіцца гнуткасць новай лініі, маленькі аб'ём, вытанчанасць каляровых спалучэнняў: каларысты прапануюць будаваць ансамбль не на рэзкіх кантрастах, а на зблізаных адценнях аднаго асноўнага колеру. Апрача прыталенага і паўпрылягаючага сілуэта, жанчынам прапануецца крыху зменены прамы сілуэт: спераду — прыталены са свабоднай спінкай. Касыя лініі выходзяць з моды, аднак захоўваецца лёгкая, прыгожая свабодная спінка паліто. Па-ранейшаму модныя паліто з «сухіх тканін» — тыпу габардзіна. Такія паліто «трэнчкоты», у якіх дамініруе стыль спартыўнасці, упрыгожваюцца дэкаратыўнай строчкай, замшай, скурай.

Футра ўпрыгожвае многія ансамблі для першых дзён вясны. Здавалася б, сёння, калі галоўныя пазіцыі ў модзе належаць спартыўнаму стылю, футра павінна адысці на другі план.

— Гэта няправільна, — пярэчыць Рыма Цімчанка, мастак Усесаюзнага Дома мадэляў. — Футра па-за часам. Яно не старэе.

Мода 1970 года разнастайная. Таму жанчыне прапануецца зрабіць выбар паміж трапецыяпадобным сілуэтам сукенкі з вузкім ліфам і пашыранай уніз спадніцай або прамым, з прылягаючым ліфам. Дэмакратызм сучаснай моды невыпадковы: модны стыль, разлічаны практычна на ўсіх, стварае не толькі мастак — моду робяць самі людзі — розных характараў і густаў, непадобных узростаў і прафесій.

Сёлета і налета творчасць мастака вызначаецца дакладным размежаваннем у модзе — для моладзі і дарослых. Перш за ўсё гэта датычыцца даўжыні сукенкі. Пры абмеркаванні новых калекцый, распрацаваных да 1970 года ў саюзных рэспубліках, вызначыліся дзве тэндэнцыі: першая — захаваць даўжыню моднага адзення на ўзроўні калена, а другая — рэзка падоўжыць вырабы — да сярэдзіны лытак.

Галоўны мастацтвазнаўца інстытута Ірына Андрэева лічыць, што абедзве гэтыя «палярныя» тэндэнцыі ў айчыннай модзе яўна ідуць на збліжэнне.

Папулярнасць сукенкі як моднай у 1970 годзе канструкцыі, вядома, не адвяргае касцюм. Налета нам прапануецца зрабіць выбар паміж касцюмам з кароткім жакетам (з адыходзячай спінкай), шырокай спадніцай і падоўжаным двухбортным жакетам, які гарманіруе з шырокай спадніцай — у буйную бантавую складку.

Касцюм будучага года не ўступае сваіх пазіцый і за горадам, у паходзе, на адпачынку, дзе прапануецца насіць жакет даўжынёй ніжэй бёдраў, які па характары нагадвае мужчынскі пінжак, з адкладным каўняром і штрыфелямі, якія імітуюць касцюм «моцнай палавіны» чалавецтва. Доўгія штаны могуць быць на выбар — прамымі або злёгку пашыранымі ўніз.

У мужчынскай модзе знаходзяць увасабленне ідэі падкрэсленай мужнай спартыўнасці.

Вельмі цікавую калекцыю дзелавых і святочных касцюмаў для мужчын распрацаваў Ленінградскі дом мадэляў: новыя тканіны прадпрыемства «Ленсукно» — модных пясочных, чырвона-карычневых, насычаных сініх тонаў — выяўляюць модную прыталенасць сілуэта.

Абутак застаецца аб'ёмным, з шырокім круглаватым наскам, на спрамленым абцасе, вышыня якога павялічыцца да 60 мм. К 1970 году мастакі лічаць мэтазгодным адмовіцца ад залішняй выразнасці ў фарнітуры, ад вялікіх упрыгожанняў, буйных пражак, бантаў і г. д.

Ансамбль — гэта перш за ўсё гармонія ўсіх дэталяў. І сёння, калі мода гранічна лаканічная і простая, галоўны акцэнт пераносіцца на аксесуары.

Надзежда ЖАЛЯЗНОВА, карэспандэнт АДН.

«ЛЯНОК» ПАКАРАЕ ГЛЕДАЧОЎ

З вялікім поспехам праходзяць у Бельгіі гастролі Дзяржаўнага ансамбля танца БССР, арганізаваныя па ініцыятыве Таварыства бельгійска-савецкай дружбы. Беларускія артысты ўжо выступілі ў Шарлеруа, Антверпене, Льежы, Мансе, Астэндэ. 20 і 21 красавіка яны далі канцэрты ў палацы прыгожых мастацтваў Бруселя, пакарыўшы патрабавальную публіку бельгійскай сталіцы.

Канцэрты прайшлі пад бурныя апладысменты залы. Многія нумары праграмы танцорам ансамбля прыйшлося паўтараць па некалькі разоў. Асабліва спадабаліся брусельцам сюіта «Беларуская мяцеліца» лірычны танец «Лянок», украінскі гапак і харэаграфічная кампазіцыя «Чырвоныя д'ябалята».

Выступленні ансамбля знайшлі спрыяльны водгук і ў бельгійскім друку. «Сваім поспехам беларускія артысты ў многім абавязаны дынамізму, свежасці, адточанаму майстэрству і майстэрству імправізацыі», — піша газета «Сітэ».

Адзначаючы высокія вартасці «Святочнага тачца», прысвечанага 50-годдзю БССР, газета «Сітэ» падкрэслівае, што гэта было бліскучае спалучэнне элементаў сучаснага і традыцыйных народных танцаў. «Самым паэтычным танцам» называе «Сітэ» «Лянок».

«Вялікі поспех беларускага балета» — пад такім загалоўкам змяшчае рэцэнзію на выступленне ансамбля ліберальная газета «Дэрньер эр». «Глядач літаральна пакароны рытмам, фарбамі і гумарам праграмы», — гаворыцца ў артыкуле. Газета піша аб выключнай цэласнасці пастаноўкі, якая, аднак, не перашкаджае асобным выканаўцам паказаць высокае індывідуальнае майстэрства. «Дэрньер эр» адзначае выдатную пастаноўку танцаў мастацкім кіраўніком ансамбля А. Р. Апанасенкам і іншымі рэжысёрамі.

ТАСС.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, Р. С. БЯРОЗКІН, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. П. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР Минск.

Індэкс 63856. Друкарня выдавецтва «Звязда». АТ 03746.